Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 29 МАРТ, 1980 ШУ. ● № 38 (6168). ● Мах 2 кепиг.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга

22 АПРЕЛЬ — Ерригсоюзни коммунистически субботник

Барти цхьоагІон йолаш

Вай мехка синия Нохч - ГІалгІайчене а шерра кийчо еш латт «цІена шоаттденна». Тха корреспондента даьча массехк хаттара жоп делар субботника кийчо яран из чакхдаьккхарин йолча Ленински районни штаба начальника, парте райкома секретара доь. А. Н. Инуркаева.

Абдула Нурмагомедович, организационни даькъе фу тайпа кийчо еш ба районе субботник чакхдаьккхара?

Укх шерара «цІе шоаттди» шийн къьастта лоархІам болаш да вай беррига мохк, дунеи прогрессивни общественность В. И. Ленина 110 шу дизара юбилей дерригача халкъа доккха цІей синна езъе кийчлуш хиларца.

Москван хьалхалаттача предприятешиа Ерригсоюзни субботник дара кхайкарал даьчул тІехьагІа митингаш чакхъяьхар района къахьегама коллективашка. Цига къамаьлаш даьча къахьегамхоша хьалхайкадир шоаш массава цу дийцахьа болх бе араваргхилар а эггира лакхагІа йолча балха овсарленца къахьетаргхилар а.

Цул тІехьагІа массанахьа штабаш вІашагІъехкар. Иштта шийн болх беш хиний районни штаб а. Цо цу юкъа шин заседани йиь. Хьалхарча заседане бийхабар пачхьалкхен дикала Знак йола продукци арахецача предприятей кулгалхой. ХІьта селхан яьча заседане тхо цІаькха а хьежар района нах бахе моттигаш, улицаш майдаш, предприятей, учрежденей ковнаш, тоанахьенаш цІенъянь, тоаянь хозъяра де эшарашка.

Дукхача предприятешка а хІаьале цу штабий заседанеш чакхъяьхай.

Цу дийнахьа малагІа мул бакъха дага ба района къахьегамхой?

Района шІамигача а йокнхийча а предприятей еррига коллективаш хургья субботнике дакъа ловцаш, е вешта аьлча, 80 эзар болхло, гІулакхера нах. Царех 18 эзар саг шоай керттера балха декхараш кхоачашдеш хургка.

Цу дийнахьа района промышленносто арахецаргья 410 эзар сома маьха продукци. Цох 53 эзар сом пятилетка фонде дІачулургда. Из Іалашдеча эггара доккхагІа дола дакъв юкъехьоргда «Красный молот», «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни заводий, швейни производственни объединене коллективаша. Цар а иштта кхыча а коллективашкарча берригача къахьегамхоша кхыча деношкарчул дукха лакхагІа йолча къахьегама овсарленца болх бергба 19 апреле. ХІаьта дукхачар алхха кхоаь бийдал, материалаш, энерги, йовхал дІайохийташ кийчъертья шоаш арахецаш йола продукци.

МОША ДОАКЪАР ХИЛИЙТАРА

Хьайбашта маста моша доакъар хургдолаш 220 гектара тІа вІашагІа а эбаь горохи. кени дІабиййаб Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхозе. Уж культураш дІаюича, дийнахьара нормаш тІехкхоачаш а еш, хьинаре къахьийгад механизатораша Хусейнов Ширанен Саламов Саид-Ахьмадек.

ТІехьа ца йоаийташ еррига біьстан культураш шоай хиннахьа дІаюргйолаш ба совхоза механизатораш. Из гІулакх дикса чакхдаьккхара цар хІинзле макхо баьккхаб 700 гектара тІар ча эяба, кийчдаьй люцерна дІаюргйолаш дола 100 гектар лаьтта.

Уж балхаш деча хьнвау ца кходеш къахьийгад трактористаша Дагаев Мумадея Ибрагимов Сайлулен, Глебездин Михаилев. БІьстан балхаш дикал лакха йолаш чакхдоахийт лаьтта леладеча цеха начальника Исаев Зелимханск вокхагІволча агронома Хизиров Махьмаден.

Ерригача совхозе дІае еза культураш 2,5 эзар гектар я. Царех хьайбашта доакъа ра лаьрхІа — 150 гектара тІа.

А. СУЛТАНОВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) трактористаш Саламов Саид-Ахьмад, Глебездин Михаил, цеха начальник Исаев Зелимхан.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Урус - Мартановски района Мичурина цІерагІча совхоза шурий ферма коллективо пачхьалкхенга шурен дукхи дохкара иттлагІча пятилетка план укх шера 1 сентябрь хьатІакхоачаш кхоачашъе декхар тІаийцад.

Масала, шура йохкара хьалхарча квартала план хацал хьалха кхоачашъьй цо. Иштта, кхаь бетта планагІа 230 йохна езаш хиннача, 234 тонн совгІа ехкай.

Денгира денга тІаккхеташ я доаханара йоаккха шура. Дикка лакхъенна цуи хьанал, хІаьта цІена хиларга хьежача пачхьалкхенна дІа мел лур цхьоалагІча сортах я.

Ферма доаркашта юкъе лаьрхача яхье хІанз хьалха Адуева Тамара я. Цул дукха тІехьа ца бусаш къахьег СССР Лакхехьарча Совета депутата Вагуева Зайдата, юрта Совета депутата Сулейманова Белитас, Дудушева ТІауса, кхычар.

Толамаш даха царна доккха новкъостал ду беза Іуша Алиев Вахас, Багучов Ахьъяда, Тутаев Хьоалас.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дийнахьа пачхьалкхенга шура йохкара биъ бетта план кхоачашъе дош деннад цу ферма коллективо, хІаьта ах шера план — пхе бетта.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДОГ ТИЙША БА

ДІададахача шера шекара свеклай хьувкъам дика кхебарахи пачхьалкхенна уж дІаялара задани ворхІ процент тІехкхоачашъярахи Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннача Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхошта СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара кара тела ЦІе байракх еннай, 10 эзар сом преми а луш.

Уж кхеяра хьалхе лелаеча боахамашта юкъе къаьстта дикагІа хьокхамач даьхад Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза кхаш леладераша. Шалински шекара заводе соахка цар дІачусипай 7643 тонн свеклаш, планагІа 6000 тонн мара яла ца езача. Из толам баьккхарах совхоза коллективана еннай СССР-а юрта боахама Министерствеи профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦІе байракх кхо эзар сом премии.

Агротехнически бокъонаша яххача тайпара цар из культура кхееш хиларах вІаштІехьдаьннад иттлагІча пятилетка план диъ шера кхоачашье. Заводе дІачусийнай 31708 тонн свеклаш, ахе шера планагІа 27000 тонн йолаш.

Толамаш доахача юкъе хІара шер - шера хьинаре къахьегаш хьабоагІа Кострикина Таисилси Давтаева Іибен кулгалдеча звеношкара болхлой. ПланагІа яккха езар 240 центнер йолаш хІара гектара тІера 382 центнер а йоаккхаш чуйийцар свеклай хьувкъам дІадахача шера Кострикинай звеноцарча кхаш леладераша. ХІара гектара тІара 370 центнер а йоаккхаш чубера свеклай хьувкъам шоаш доалдеча кхай тІара Давтаевай звеноцара бараша а. Духхьал цу шин звеноцарча болхлоша кхал совгІа дІачуснача свеклаех цхьа вагон совгІа шекар даьккхад заводе. Из толам боаккхача хьинар ца кходеш къахьийгад звеношкарча болхлоша Б. Хабаевас, К. Борщиковас, М. Тамхаевас, П. Алимовас, кхыбараша.

Шекара свеклаш кхеча хІара дийнахьа шоай нормаш тІехкхоачаш а еш балхаш даьд механизатораша Хадиев ТІаусен Зазоев Халиден.

Укх шера кхы а лакхагІа шекара свеклай хьувкъам хургболаш лаьрхІа къахьегаш ба совхоза болхлой. ХІанзе тайп - тайпара удобренеш а тайса, махкаш а даьха, свеклаш дІае мара ца езаш бокъонца кийч а даь Іодиллад 280 гектар лаьтта. Из соахкарчул итт гектар дукхагІа да.

— Тешаме да тха свеклаш леладераша укх шера а дика хьувкъам кхебергхилар, — йоах совхоза директор Даутов Іадарахьмана.

С. АУШЕВ.

ШОЛЛАГІЧА КВАРТАЛА ЧОТАХ

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейна сийленца накъаяхара къахьегама вахте эттача Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дукхача установкай, цехий коллективаша дика совгІат кийчдаьд Нохч - ГІалгІайчене Советски Іаьдал этта 60 шу дузача денна. Царех цаІ я заводе эггара хьалха, 21 марта, кхаь бетта план кхоачашъьча Агаронов Владимир Александровича кулгалдеча № 21-1 йолча установка коллектив. ХІаналехьа шоллагІча квартала чотах цо арахийцай итташ эзараш соми маьха мехкдаьтта продукци.

Укх шера предприяте цехашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг дІа ца кецаш хьайоагІа Коровин Николай Григорьевич керте латтача бархІлагІча цеха коллектив. Товарни продукци арахецара квартала план ханал бархІ ди хьалха кхоачашъяй цо.

Царел дукха тІехьа ца юсаш я Волников Иван Николаевича кулгалдеча № 11 йолча цеха коллектив. Севрюков Павел Александрович керте латтача «ЛЧ» яхача установка технологаш. 24 марта денз апрель бетта календарах къахьегаш ба уж. ПачхьалкхенланагІа лаьрхІачул совгІа шу кхаь коллективо а арахийцай бІаьш эзараш соми маьха мехкдаьтта продукци.

* * *

Пятилетка ІІеххьарча шера Грозненски швейни производствени объединене хьалха латташ ба кхоалагІча цеха хІамаш тегараш. Товарни продукци арахецара кхаь бетта план 27 марта кхоачашъьй цар.

Ленински юбилея сийна яхье баьннача цеха хІамаш тегарех шиъ я цхьайтталагІча пятилетка шоллагІчен кхоалагІчен шера чотах къахьегаш. ХІаьта хІанзлехьа укх пятилетка задани кхоачашъяь ийс хІамаш тега мотористка я укхаза. Царех я Аюбова Іайна, Даниленко Евдокия, Гургенова Ира, Хадашева Зура, кхыбараш. ХІара сменагІа нормаш 125—130 процент кховчаш а еш, шоаш тегача барзкъех дукхагІдараш пачхьалкхен дикала Знак йолаш хулийт цар.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

* * *

«Кавказэнергомонтажизоляция» яхача специализированни управлене Грозненски участка изолировщикаша 21 марта кхоачашъяьй дерригача технико - экономически хьокхамий кхаь бетта план. Дукха изоляционни балхаш даьд цар «Грозэнерго» районни энергетически управлене электростанцешна.

Участка изолировщикаша социалистически декхараш тІаийцад биъ бетта программа В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе. Шоай дош дизза кхоачашдергхиларах бІубенна а ба уж.

Социалистически яхье хьалха латташ ба укхаза изолировщикаш Ж. Дашаев, Н. Гагиева, У. Айдамирова, Х. Ташаева, Г. Кулакова, мастер Н. Неткачев, кхыбараш.

С. ХАЧАТУРОВ.

Кердача доазонашка

Шалински района «Автуринский» совхоза кхаш леладераш укх деношка юртбоахама культураш дІайийнача кхашка минеральни удобренеш тувсаш ба. Уж балхаш чакхдоахача хьинаре къахьегаш ба опыт йола механизатораш Цакаев Насруддин, Абубакаров Бадруддин, Азизов АбутІалал, Музаев Дауд, Ташухаджиев Шамил, кхыбараш.

Даьха хьокхамаш дІачІоагІ а деш, укх шера лаата лакха хьувкъам кхебира еррига тораш оарцагІъяьхай автурицаша. ХІанзале къоастаьй хьажкІаш, мерза овлаш, гилуиргаш, кхыйола юртбоахама культураш лелаергйола звенош, цар кулгалхой.

ДІадоладеннад кхашка тІоадал дІакъовлаш маккхаш дахара балхаш. Цуна тІехьа дІаюргья біьстии дІаюш йола культураш.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Яхье хьалха ва

Чакаев Хьусена, Ведечски района «Прогресс» яхача совхоза шофера, машина ко лаьцар 1957 шера. Цу хана денз хьинаре къахьегаш шийн професси ца хувцаш хьавоагІа из. Хьусен цІаькха а хиннвац балхах декъаш, аттагІа йола моттигаш лехаш.

ИттлагІча пятилетка тІехьарча шера чакхбаьннача шин бетта яхьа итогех совхоза хьалхара моттиг яьккхай Х. Чакаева.

Шийн балха бокъонца вола говзанча ва Хьусен. Из иштта хилар хьахьокх 1979 шера цо даьхача къахьегама толамаша. Соахка цо 77480 тонна - километр хулаш мовхьош кхахьар, планагІа 63 эзари социалистически декхарех 70 эзари тонна-километр мара кхахьа ца дезача. Иштта доккхий хьокхамаш дахарах вуй цІи дІаязйир совхоза сийлен Улга тІа, совгІаташ делар.

Балха йоккха говзал хиларах тарра Чакаева чІоагІа сий ду новкъосташа. Къонахчарна дІател цо шийн йоккха балха опыт. Іомабу машинаш массаза а леларгйолаш царна эша технически гІулакх де.

Массава а шоаш хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдара тІавийрэза къахьегаш ва.

Ш. ХАСАРОВ,
Ведечски района «Колхозная жизнь» яхача газета болхло.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме

27 марта иттаьлагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума хьалхара заседани хилар.

РСФСР Лакхехьарча Совете, автономни республикай Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигашкарча Советашка хиннача хоржамий итогашка хьежар. Президиумо белгалдаьккхар, хоржамия кампани массанахьа йоагІача бесса а РСФСР Конституце, автономни республикай конституцешка, хоржамех долча кердача законашка хьежжа а чакхдаьхалга. Советашка хоржамаш даро цІаькха а хьахьекхар парте халкъен йохартІоаца вхьоагІо, вай общество кхотаенна хилар, Коммунистически парте къаькъалера политика, цуи Центральни Комитета, сийлахь - вокхача Ленина гІулакх тешшаме ІІаьдокхухьар, машаран коммунизмаен тІехьа кІаьд ца луш къовсам лоаттабер новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрос беш бола беркате болх советски наха массава раьза а волаш хьаллоацаш хилар.

Президиумо иштта дийцар 1979 шера халкъа депутатий Российски Федераце моттигашкарча Советашка баьча организационни балхах дола дош. Заседане белгалдаьккхар, Іаьдала моттигашкарча органий болх парте XXV съезда, КПСС ЦК апрельски ноябрьски (1979 ш.) Пленумий решенеш, СССР Конституце а РСФСР Конституце а положенеш, иттлагІча пятилетка планаши тІаийца социалистически декхараши кхоачашдара тІаберзабаь хиннилга. Шоашта сина полномочеш чакх а йоахаш, республика моттигерча Советаша даим эргайоахаш тоаьй организаторски балха формаши методаши, пачхьалкхен, боахама, социально - культурни дешаш къестадечара цуи эффективность лакхъяьй.

ДІадахача шера Советий сессешка дийцад промышленность, юрта боахам дІахо дегІаболлабарца, лаьттах пайда эцарца, Іалам лоравдарца, социалистически законность ниьйса леладарца, бахача наха бытовой гІулакхаш долга тоададарца дувзаденна 443 эзар дош. Уж дешаш дувнача дакъа лаьцар 700 эзар совгІча депутато е берригех 65 процент гаргІачар.

Хоржамий округашка дукха а дукхагІа болх бе баьннаб депутаташ. Советаштея бахача нахан юкъера бувзамаш чІоагІдуш даттар хьахьокх укх бакъдолчо. 1979 шера 98 процент болча депутаташа хоржархошта хьалхашка шоай балхах шоззашозза къамаьлаш даьд. Къахьегама коллективашкен гражданаш бахача моттигашкен депутаташа отчеташ еш ши миллион гаргга собрани яьй. Цу собранешка хиннай 93,8 миллион саг.

ЛеррагІа чакхдоаккхаш да исполнительни распорядительни органаша Советашта а бахача наха а хьалхашка отчеташ телилга. Советий сессешка а бахача наха хьалхашка а отчеташ еннай моттигашкарча Советий ерригача исполкомаша. Исполкомаша, цар отделаша, управленеша, отчеташ яьча собранешка хиннав 34 миллион совгІа саг.

Советий балха эффективность лакхъяра гІо даьд массазарча комиссеша чакхдоахача гІулакхаша. Моттигашкарча Советашка вІашагІъеллача 170 эзар массазарча комиссе болх беш хиннав 800 эзар совгІа депутати советски активна юкъевоагІа 1,5 миллион саги.

Конституционни декхар а хиниа дІаэттача харжархой наказаш кхоачашдара даим йоакхо яьй моттигашкарча Советаша. 1977 шера моттигашкарча Советашка хоржамаш долча хана кхоачашде аьнна тІаийцадар 392 эзар наказ, 1980 шера 1 январь хьатІанхоачаш царех 89,9 процент дираш кхоачашдаь даьннад. Юхедисараш кхоачашдеш латт.

Заседане къамаьл даьча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела М. А. Ясиова кІоаргга доашхаш дийцар РСФСР Лакхехьарча Совето, цун Президиумо, массазарча комиссеша кхоачашде дезача декхарех, белгалдаьккхар. Российски Федераце Іаьдала лакхерча органа, укх шера хержача республика халкъа депутатий дерригача Советий 1980 шера а біарччача иттлагІча пятилетка а планаши заданеши кхоачашъяр, кургйолча КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяр эггара лоархІаме декхар долга.

Бокха теркам тІабахийтир моттигашкарча Советий балха кулгалдейга дІахо а тоадара, цар балха дикагІа йола опыт Іомаярри вІашагІтохаран.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо кхыдола дешаш а дийцар.

(ТАСС).

Дикача нахах

ТОКАРЬ-ХЬЕХАМЧА

Пхийтта шу дизад Гудермесски медицински инструментий заводе Кириченко Галина Федоровнас къахьега. Цу юкъа дика яйзай цуна шийн балха къайленаш, Іоаьйй опыт. ХІанз заводе эггара дикагІйола токарь-револьверщица лоархІаш я из. Цудухьа слесарно - механически цехе керда балха вена моллагІвола саг дукхагІйолча хана цунна тІачІоагІву. Цхьа шу дІадодац Галина Федоровнас вииъ пхиъ къона говзанча ца кийчвеш. Масала, цо балхах кхетабаь ба токараш Другова Нина, Посталова Любовь, Эльгиреева Зара, кхыбараш.

Ше Іомабаь болхлой тесса битац цо. Каст-каста цар производствени гІулакхаш миштад хьеж хьехамча. Эшаш дола новкъостал ду царна. Цхьан дийнахьа ше Іомабаьча токараша-револьверщикаша беча балхага Галина Федоровна хьожаш йолча хана, корзагІъльина хьувзача цхьаннена юхе сецар из.

— Фуд хиннар? — хаьттар Кириченко Галинас.

— Технологе дІа ма-деххара хиннаяц аз кийчъяь тоьала продукци. — ХІанз ерригача цеха коллектива балха тІа ІаткъаргдолашгІулакх из хиларах юхьІаьржа этта я со, цунна фу дергда ца ховш, — аьлар цо.

— Чертежашка а хьежаш баьбеций Іа болх?

Ия-м иштта баьбер аз, хІаьта а гІалат яьннай, — жоп делар вокхо доккха са а даьккха.

ТІаккха цунна лала дІа а этта санхат долаш кийчъянь продукци тоае новкъостал дир, кхы из тайпа хІама ца хилийтара де дезар дІахьийхар Галина Федоровнас.

...Ханна йоккха яц Кириченко Галина. Духхьашка ше къахьегама ниъ дІаболабьча заводах, цуи коллективах шийн шоллагІдола цІаи дезали лоархІ цо. Из тамаш а яц. Цуина укхаза бийзэб къахьегама чам, цох укхаза хиннай болхло - профессионал, заводе нагахьа болх бац шаьрра цунна бе ца ховш. Цуи вахаре эггара бочагІа дола шу хилар 1973-ча шерах. Предприяте коммунисташа шоай мугІарашка дІаийцар из.

Цул тІехьагІа кхы а дикагІа болх бе, общественни вахаре хьинаретІа дакъа лаца йолаелар Галина Федоровна. Дукхаза а хийржай из халкъа тІахьожама группа, профсоюза цехкома членалла. 1977 шера денз завода парткома член я.

Цо дукха къахьег кагирхошта юкъе кхетама болх беш, социалистически яхь дикагІа вІаштІехьъяккхара болхлой оарцагІбоахаш. Уж дешаш массехказа дувцийтад цо халкъа тІахьожама группа, профсоюза цехкома заседание, парткоме.

Вай мехка массаза а лакха мах бу хьаьнала болх беш волча сага къахьегама. 1973 шера денз цхьа шу дІадахадац «Социалистически яхье котьяьннар» яха сийлен Знак цунна ца луш, иислагІча пятилетка сийлен знак а еннай цунна. Иштта Галина Федоровнана еннай «СССР медицински промышленносте социалистически яхье котьяьннар» яха сийлен Знак.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейга кхачалехьа пятилетка диъ шерей ах шерей план кхоачашъе социалистически декхар тІаийцадар цо. Ше денна дош хІанале дизза кхоачашдаьд Галина Федоровнас.

Б. КОСТОЕВ.

ХІаране — ши-шийн календарь

Биъ ва уж. Бобров Федор Егорович, Эжиев Байали Эжиевич, Рыжов Виктор Алексеевич, Кодзоев Николай Магомедович. Трубноинструментальни базе тайп - тайпарча участкашка болх беш ва уж виъэ. а. Ф. Е. Боброви Б. Э. Эжиеви — бурон чІегаш дІайха долаш тІахьувзадеча участке бурон инструмент вІашагІъехка слесараш. В. А. Рыжови Н. М. Кодзоеви — токараш - универсалаш. ВІаши юкъара фуд цар? Уж вІашкаувз цехо, участко, станокаша меттел, ерригача предприяте гІулакхаша а толамаша а. Цар кхыметтел шоай гІулакхах а оал «гаргІало» йола гІулакх. ВІаши бувзам ба царна юкъе, цаІ шоллагІчох тийша я коллективаш. Берригаш я къахьегама ветеранаш ба уж. Графикая хьалха баьвне хьабоагІа уж шу хьадоладенча дена.

Профкоме дийцар профессиональни говзал лакха хиларах тайп - тайпара операцеш кхоачаш а еш цар кхоьиа ханах. Из шеко йоацаш, хьокхамаш лакхдеча каргІдаьпиа керттердар да. Царех хІаране тІехкхоачашъю сменни заданеш, чоалхане йоацача операцена массехк минут мара ца йоаеш. Мишта вІаштІехьдоал цар из? Цхьанахьа цхьа шеко йоалл: цхьабараша иштта хІана бу бохх, вокхар халла мара кхоачаш хІана яц кормаш?

Шин дешаца жоп доладургдац цу хаттара. Цхьабараша йоах, опыти говзали боккхача лоархІаме я. Вокхар балха объемаш бе-бе хилар да йоах. Цхьаболчун заказ аттагІа да, вокхан дар — чоалханегІа. ХІаьта ше массане а санна болх а бу, шийн цхьаккха тайпа къайле а яц аьнна хет Н. М. Кодзоевна. Опытни токарь ва из. Цхьайтта шу даьннад цо цехе къахьега, цеха профорг, местнома член ва из. Шийн пятилетка СССР кердача Конституце хьалхара шу дузаш — 1979 шера 7 октябрь хьатІаотташ кхоачашъяьй цо.

Балха толама керттерча аьттонех цаІ — хьехамча. Хьехамчаша Іомабу профессионально - техническа училищаш а лаха баьхна кагий нах. Масала, В. А. Рыжова шийн тамагІа а долаш бу болх. Технически тІахьожама отделе хьачуйоагІа цуи продукци еррига а тІехдина, оалаш ма дарра, миркхинг а кхартинг а йоацаш хул. Дерригга шоллагІа шу мара дац къонача токара Ужучеииз Василе болх бу, хІаьта токара говзал кердзаяра гІулакха хІанзле а дикка хІамаш карагІдувл дІамигача сага.

Къахьегама дикал, эффективность лакха хулга керттерча даькъе изделе чоалханенах, литьнех, инструментах, рационализаторски приспособленеех тийша да. Станокаш, массаза а яхар мо, смено сменага дІател, дукха болх бу цар, хІаьта, нагахьа санна шийн ханнахьа профилактика ца йича, цхьа хІама кагьяла тарлу. Станоко беча балхага хьежача ховргда цу тІа болх беча фу хов. Цудухьа токарни цехе керда тІабаьхка кагирхой опытни болхлошта тІачІоагІбу.

— Долла хІама опытахи терконахи тийша да, — аьлар оаха къамаьл деш Виктор Александровичи Рыжова. — Цкъаза башха тІера хилац кагирхой чоалхане болх бара. Вешта, дукхагІча хана-м царех тийше а битац из. ХІаьта балха лакха квалификаци а профессиональни говзал а эш. Шийн дІамигача саг вар сона болх беш, геттара бе-бе харжтераш а йохаш. ЦаІ са мел йола «къайленаш» ха гІерташ вар, цудухьа ю дукха ха ялалехьа професси ше ма ярра кара а ерзайир. Вож иштта тІера вацар балха, цудухьа цун балха тІа дукха брак хулар. Юххера а, професси хувца йийзар дІамигача сага. Тха балха тІа, моллагІча гІулакха тІа а санна, бокхача лоархІаме да хІаране говзал лакхъяр. Токарь гІалат вала йиш яц, хІана аьлча тІаккха цунах брак хургья. «ВорхІазза диста, цкъа хоададе» яха кица тхона доагІаш хила мегаш да.

Трубно - инструментальни базе шерра делаю «ХІара балха денна — дикала Знак» яха девиз йола социалистически яхь. ХІара бетта - бетта ю цехашка итогаш. ХІара болхлочун, коллектива, участка хьокхамаш «Яхьа экрана» тІа доах.

— Пхе шера задани кхоачашъе гаргга я уж ши цех: токарни дІайха долаш бурон чІегаш тІахьувзадери, — аьлар профкома председатела В. П. Калашникова. — Цу шин коллективо шерра делаю В. И. Ленин ваь 110 шу дизара накъаяхара тІехьара яхь. Хьалха латтараш дегаш айденна ба, массе а метте тІебийрэза кховчамаш лех. Оаха тхоай дерригга низаш тІадохийтаргда хьинарече къахьегамца, тІехдикача балхаца цу дезача денна накъьядахара.

А. АРЧАКОВ.

Наькъа баргал шийна тІехьа долаш къахьегамхой хьашташка дика хьожаш коллектив я Грознени стоматологически поликлиника яр.

Балхаца дувзадениа деррига хІамаш — зІамига а доккха а дараш — цхьатарра дика теркалдарах, медицински Іилмана кагаргІдаьнна кердадараш балха юкъеехаьхарах план а тІанйца социалистически деккараш а тІехкхоачашдеш хьайоагІа поликлиника отделенеш. Иштта, соахкара план коллективо кхоачашйир Конституце Денга. Дика дІадоладаьд цо пятилетна тІеххьара шу а. Хьалхарча биъ бетта план укказа кхоачашъе доп деннад В. И. Ленина 110 шу дузача денга.

Дика дІаоттабаьб поликлинике политико-кхетама болх а. ХІара кІира лакхера дешар дийша болча лораш коллективе чакхдоах ленински дешараш. Укх сурта тІа а шоина гу шоай аргІанарча ченински дешаре вІашагІкхийтта поликлиника дарбак-профилактически отделене болхлой.

И. ПЛИЕВА сур.

Партийни хроника

КЕРТТЕРЧОА УЙЛА ТІАЗЗАР

Укх деношна МагІалбикерча «Кавказ» яхача комсаш лелаеча совхозе хьайийла партийни собрани хилар. «Ленински хьисапе, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе» яхача дешах доклад йир боахама партийни комитета секретаро А. В. Сосновскаяс.

Цо белгалдаьккхар, иттлагІча пятилетка шерашка боахама кхашк хьейбаши леладераша белггалара толамаш даьха хилар. В. И. Ленин ваь 110 шу дузачеи пятилетка тІеххьарчеи шера яьржа социалистически яхь ихы а лакхагІча боарам тІа ьккхалга.

Цул тІехьагІа собрание къамаьлаш дьйча хьалхалаттача доярка Ш. Исаевас, механизировании отряда начальника М. П. Темченкос, комсаш лелаеча отделение управляюще М. А. Илиева, иштта кхычар дийцар шоай коллективаша баьчча юбилей сийца хьега кьих, болх ихы а тоабара йола торонаш кхоачамаши хьахьеккхар. Къаьстта уйла тІаяхийта дийцар лаьттеи хьайбаши лелалдара культура лакхъяиза, хий дехкача кхашкара лакха хьувкъам кхебаиза баргбоацилга.

•

ШОАШ ДЕ ТІАЙНЦАР ДИЦДАЛИЙТАДАЦ

ДІадахача шера май бетта «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам араяьлларга а из кхоачашбара мероприятеш отта я яь юкъарча партийни собрание тІанйцар швейни производственни объединене коммунисташа.

Укх деношка хиннача собрание цу къамъехьа деш долчох лаьца гулбениарашка хоам бир объединене партиома секретара Л. Т. Селезнева.

Коллективе беш бола кхетама болх цу соцамо дІадехкача тайпара вІаштІехьбаккхара дукха дезл укхаза. Хан-хвинахьа ю балха чоhoгаш, лкъе баьннараш морально а материально а белгалбоах, цаІ дола политденош чакхдоах. Шоай болх тоабаьб агитатораша, лектораша.

Цар а кхыча а идеологически балха бІухой гІулакхашка каст-каста хьежаш я партком. Царна новкъостала семинараш, инструктивни совешанеш чакхйоах.

Къаьстта чІоагІа баьржаб хІана объединене цехашка, филиалашка В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хетабаь беш бола болх. Дуккхача къахьегамхоша цу юбилей сийна тІанйна декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд.

•

КХЕТАМА БАЛХА — ІИЛМАН ЛАРД

Парте Паурски райкома пленуме дийцар Іилма-атеистически пропаганда тоаярах дола доп. Доклад яьча КПСС райкома секретара Х. М. Гердзелиева белгалдаьккхар, районна къахьегамхой материалистически кхетам болаш, дина харц уйланица машар боецаш хьалкхебара предприятешка, учрежденешка, колхозашка, совхозашка «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамга хьежжа белггала болх беш хилар. Дина духьалара пропаганда яра шерра найда эц ээраш нах чулаьцача партийни, экономически дешара системих, лекторий, докладчиший, агитаторий, политинформаторий балхах. Цу дерригие а къахьегамхой кхетам лакхбу, нар хьинар айду.

Цунца цаьана доклад а цул тІехьагІа къамаьлаш даьчар а белгалдаьккхар атеистически балха тІа цхьацца нахьа формализм хулийтилга, из Іилман ларда тІа белга вІаштІехьа ца доаккхилга. Къаьст-къаьстача динах тешаращца кІезига болх белга. Из гІулакх ледара латт «Комсомольский», «Притеречный» яхача, Калинина цІерагІча совхозашка, райпо, мехлесхозе.

Цу балха кІеавга терко ю цхьайолча профсоюзий, комсомольски организацешка, культпросветучрежденешка, кхаллаха лкъе болх беча советашка, кІезига юкъеоз интеллигенци. Уж кхоачамбоацараш дІадахара тІаберзабаь бола соцами шерра мероприятеши тІанйцар пленума доакъашхоша.

•

ЛЕКЦИОННИ ПРОПАГАНДА ТОАЕ

Парте Гудермесски горкома бюро хьежай № 2 йолча городской больницей «Правда» яхача комсаш лелеча совхозеи лекционни пропаганда елга мишта оттадаьд.

«Лекционни пропаганда вІаштІехьаьяккхарахи из тоаяра до дезарехи» яха КПСС ЦК соцам кхочаш а беш из гІулакх хьаддача лостамагІа леладе гІерт № 2 йолча горбольница парторганизаци. Соахка 172 лекци йийшай, хІаьта дІабаьччача шин бетта — 35. Лекцей тематика шеръеннай. Наха безаме ладугІ лораша ий. Хубиева, Тумчаева, Тажудинова ешача лекцешка.

Цар балха тІа дола уж дикаараш белгал а доахаш, парте горкома бюрос хьадийхар парторганизацегара лекцей идейно-теоретически боарам ихы а лакхбелга, нах бахача ю пропаганда тоаелга.

Геттара тоала вІаштІехьбаьккхаб лекционни болх «Правда» совхоза партийни организацо. ДуккхагІйола мероприятеш моттийта уватташ йолга гучадаьннад. ХІанз а тІехьа лекцеш ешара перспективни план оттаьь баьннабац. Из болх миштта латт соахкеи кхарча шерен цхьаь цкъа хьежалц партком. Из бахьан долаш 12 саг чувоагІча цар лекторски групп яний деккараш тесса дитад. Лекторашта аттестаци елга укказа кІанэ дІадоладьлац.

Уж кхоачамбоацараш хилийтарах парте горкома бюрос цу совхоза паркома секретара деккарех мукъаралийтав С. Умаров.

Соцам тІа белгалдаьд районна къахьегама коллективашка а нах бахача я еш йола лекционни пропаганда тоаяра эшараш.

БІУБЕННА ДА

Шалински района «Южный» яхача совхозо дика чакхдаьккхар дІадахача шу. Пачхьалкхенга юрта боахама продукци йохкара планаш дикка тІехкхоачашйир. Масала, сом, шера планал 240 тонн дукхагІа а болаш, 3500 тонн дІабелар. Укх шера кхы а 600 тонн дІабелча иттлагІча пятилетка план яь бовл совхоза къахьегамхой. Дукха хІама эшад пачхьалкхенга баьцадаараш дохкара пхе шера план кхоачашъяь яккха а.

Иштта оасаре къахьега мишта вІаштІехьдоал шух, укх шера хьалхашка латта деккараш кхоачашдара боахама коллективо фу деерхІ? — аьннай тха корреспондента М. Хамархановна хаттар дича, совхоза керттерча агрономо Алимсултанов Іусмана аьлар:

— Эггара хьалха, белгалдакхха доагІа, совхоза коллектива барт тайна, цхьоагІо йолаш хилар. Керттерча даьккъе цу гІулакхо вІаштІехьдоалийт дика хьоккамаш гонта. Цул совгІа, хьувкъам оасамбаиха йиш хулийта керда торонаш дехаш, уж балха юкъехувлаш. Іилмаца доттагІал тесса къахьег. Дерригa балхаш агротехнически дикагІйолча ханашка чекхдахара къаьстта теркам тІаботхийт. Масала, сомий гаьнашта зене йолча садоахкача хІамашта духьала молхаш тохар. Из болх гаьнашта гІа техачул тІехьагІа сом чуэца болабеллалпа йолча юкъа бетта цкъа бича боалар. Цхьабакъда, цунах кхоачамбаь Іац сомий бешамаш лелараш. Хургболча хьувкъамах дог лезаш болча цар каст-каста Іоачаш йолча хана гаьнашта бетта кхозза, диезза молхаш тох.

Кулгалхоша, дикагІболча болхлоша шоай низ дІакхоачар ду сомий бешамаш. Баьцадаараш леладара тоьшал керда баьхнача наха ма кулла дикагІа, сихагІа дІаІомаяра. Масала, боахаме хьалхалатта Алаудинов Лом-Іале кулгалду сомий бешамаш лелаю бригада. ХІара шера керда 5—6 саг воагІа цу бригаде болх бе, керттерча даьнъе школа йистельниха мехкарий. Сомий бешамаш лелаярах цхьаккха хІама хоьш хилац уж. Балха говзал Іомае царна хаддаиза новкъостал ду бригадира Лом-Іале, дуккхача хана дена хьаьнала къахьегаш хьабоагІача сомий бешамаш лелаераша Мустапаева Тамарас, Цехаева Іайнаlа, кхычар.

Сомий бешамаш 494 гектара тІа я тха. Цигара пачхьалкхенга 3500 тонн сом бохка дош деннад тха боахама коллективо. ХІанз, сомий бешамашка гаьний мугІарашта юкъера лаьтта оахаш, 10 агрегатаца зене йолча садоахкача хІамашта духьала молхаш тохаш ба механизатораш. Хьалхашка латтача деккарех геттара дика лоархІабеш болх бу механизатораша Шахбулатов Мохьмада, Касумов Рамзана. Шиъ балха норма ю царех хІаранe дийнахьа. Оасаре къахьег кхычар а.

Іай эшалахьа лаьтта Іанна тІоагал социара зеба аьхьа хиннача лаьтта мяхаш довхаш ба механизатораш. Цар хІана найчдеча кхашка баьцадаараш дІадувргдв. Цу гІулакха мел эшар кийчдаьд: фу, минеральни удобренеш, техника.

Къахьегама оасаре ихы лох ца еш хІанз саина дика дІахо а болх бой укх шера до лаьрхІар боахама коллективо толамца кхоачашдергхьдарах теш со.

МоллагІча балха тІа ка йоалаш ва

Малгобекски района «Ингушский» совхоза механизатора Гетагажев Іусмана Хьажбикара юрта боахаме болх бу 31 шу да. Балха нормаш юкъера лаьрхІача 120—140 процент кхоачаш да сш шу дІадехийтац цо.

Аьхкий гураьха дийна ялат чуэцаш комбайна тІа къахьегаш хул из, хІаьта кІи-марчакхбаьлча — шурий ферме фуражир волаш.

Хьувкъам чуйна боаллаше а сиха тоа а шоай. Доано цхьанкха оитхал толхаергйоацаш гІулакх а дийа дІаоттаю шиъ комбайн.

Ялат чуацача хана саина, кулгалхой раьза болаш дика кхоачашду цо ший деккараш ферме болх беш а.

Дуккхача хана дена хьаьнала къахьегарах шийттазза доккхийча совгІатацца белгалдаьккхав коммунист Гетагажев Хьажбикар партеи правительствои. Цар юкъе кхо орден я: Къахьегама Цlеча Байракха, «Знак Почета», къахьегама Сийлен III степена.

Дуккхаза хоржав из МагІалбика торсовета депутатла. Цига укх шера а хержав.

СУРТА ТІА: Х. І. Гетагажев.

М. ГУНОЕВА текста сурта.

Нохч-ГІалгІайчене Советски Іаьдал этта 60 шу дизарга

СИЙЛЕ ЙОВРГІОАЦА ДЕНОШ

1919 шера январь бетта Терски области доазовеа чукъа баьлар инарала Деникина кІайгвардейски бІу. БІарччача шера из юхабетташ лаьтта XI Цlе Эскар шерра даьржача дІайхача лазаро кІаддита а Главком хиннача Сорокина зуламеча авантюро барт эгІабаь а долаш. Моздакера ГІизлаьретахьа тІехьашка а даьнна эрий ара гІолла Астрахане дахар.

Терски Советски Республика кІеззига мара доацача Цlеча Эскара доакъошта меггадац кІайчар бІу юхасоцабе: сихха цуй столицана — город Владикавказа гаргакхоачаш лаьттав моастагІа.

ТІаккха Россе Къулбехьеи Чрезвычайни Комиссара Г. К. Орджоникидзес, бичераховщинаца къовсам лоаттабаьча деношка а саина, гІалгІай халкъа ополчени новкъостала тІаьхьийхай. 1919 шера 21 феврале МочкъийЮрта хиннача ГІалгІайчен къахьегамхой съезде В. И. Ленинеи Советски правительстваи цІерагІа Горски Советски Республика хьакхайкхайъ. Советски Іаьдал лорадара тІаьхьийхаб лоаман нах. Советски бІух штаба начальника Ф. Е. Тасуя даьча тешалагІа, дукха везача Серго тІаьхьехам хьаллаьцаб 20 эзарнега кхаччалца болча гІалгІаша бІухошна. Цар йиш хилийтар моастагІчоа хьалхашка гІолла хьа Владикавказерн ялмна Долакха-Юрта ТІой-Юртеи кхаччалца из бола кІийле лаца. ХІаьта кхы а дІахо, Шолжеи Тайркеи довкъашта юкъе, хІанз город МагІалбик уллача гІолла деникинцашта ниъкъ бийшар Къаскина, Долакоа, СоагІапча бахача наха.

«2 феврале, — яздаьд Г. К. Орджоникидзес шо В. И. Ленинеи Советски правительстваеи яхьийтача доклада тІа, — деникински бандаша, гІалгІай Долакха-Юрта юкхе хьатІа а кхаьча гІалгІашкара дІадийхад Владикавказа го бар духьа шоаш чакхйоалийтилга. Деникински командованеца переговораш еш хиннача гІалгІашта керте лаьттараш деникинцаш дІадехар кхоачашде раьза хиннаб, цхьабакъда, гІалгІай къахьегамхоша дІакхайкадаьд, шоаш цІаккха а предателаш хилна а бац е хург а бац царех цІаккха а. ГІалгІа изменнин хила йиш яц. ХІаьта жоп дала цхьа сахьат ха еннай шоана, аьнна, шоашка хоам бича, гІалгІаша жоп деннад: «ХІанззе а йолаийта топаш шоай хьашт дале». Иштта дІаболабеннаб тІом».

Советски Іаьдал лорадьраша Тийрка йистерча обороне кІайчарца баьча тІема керттера дакъа дар Долакха-Юрта лаьтта тІом. ХІаьта массе метте ихыметтел моастагІий а цецбоалаш, селлара чІоагІа деналеи майреи лийтаб большевикаш керте лаьтта къахьегамхой. «ГІалгІаша ю духьале чІоагІа а п. цхьанна тайпара ихетаеш а лц, — мукІарал даьд кІайгвардейски корпуса командующе инарала Ляхова. — Виъ ихо шийта хилча биълагІбар шийна дерга юххе тох моастагІчо. Царца ба эсараш, цІеэскархой, матросаш...»

Г. К. Орджоникидзес 7 феврале шо В. И. Ленинга яхьийтача телеграмма тІа хоам баьб: «Владикавказ гонахьеи ГІалгІайченеи тІом латта 7-гІа ди да. Берригa гІалгІай, цхьа саг мо мара ца хетеш, Советски Іаьдал лораде дІаоттаб.

...Нохчийче цІеэскархоща цхьана город Грозненa гонахьа бандаш юхаетташ я. Шолжа йистаца баха казакаш нов. Дьякова командагІа чІоагІа латт Советски Іаьдала тІехьа. Контрреволюционни станицашта йоккхий топаш чу а еттаце».

...Долакха-Юртара тІом дІаболабелар кІайгвардейски дошлоша атака а еш. Шоай низах бІубенна бола деникинцаш шоай дош тІа баг гІашехьа а гІалгІай окопашта тІагІолла тІех а лийлха юрт лакха дага хиннаб. Цар на хийттар тинадац. Юххе кхаччалца хьатІабахийтаб казакаш... Цул тІехьагІа говрашта хьалхашка гІолла чуаха болабеннаб казакаш, шоай декъий лай тІа Іо а легадеш.

КІайчар, йоккхий топаш чулаьхкаш юрта. КІуро хьулаьй Долакха-Юрти цунна хьалхашка гІолла хьаьлха окопаш. Гаргаш хулаш урагІъухар гІоридаь лаьттеи кашамашкара чурташи, юхахьежача доагаш чудеттaлуш дар Долакха-Юртарча наьха цІенош. Бовш а хаддаиза еш йола атакаш юхаеттaш а бар юрт лораеш лаьттараш. ДегІала а баха товраш детташ тоаза летар уж моастагІчох, хьалханаьна шоай тІема кулгалхо Мальсагов АртагІа Оарцхо а волаш. МоастагІчун боккхача низа духьала лаьттар, массанаьа я вхоачаш хиннача О. Мальсагова кхийса цхьа йоккха тоа яр.

Сайрангахьа лестача хана СурхотІера ехаьчача дошлой сотне оагІоцара техача хІамо дохадир юрт лораеш лаьттараштa къайлагІа, теббаорашнеи аьлешнеи гІолла тІехьашкахьара кІабедха гІийртача кІайгвардейцашта лийрхІар.

Бийсанна Долакха-Юрта кхаьчар Тайрка оборона штаб лаьттача МочкъийЮртара Г. К. Орджоникидзес дайта гІо. ГІадбаха моаршай хеттар юртахоша цІе эсараш кийчбеча Владикавказски школерча курсанташка. Грозненски ротерча бІухошка, артиллеристашка. Эрсашха болча цІеэскархошта юкъе бар кхыча къаьмех бола нихалаш а: гуржий, эрмалой, китайцаш, хІирий.

ЦІе эсараш кийчбеча Владикавказски школа курсанташ хиннарех волча цхьанне К. М. Козырева шийна дагадоагІараш белгалдоахаш дийцар юрта шинегІа хьахиннача митинга Советски Іаьдал лорадераша чІоагІа дот тоха а долийташ шоайла вошал тосcаш эттача суртах лаьца: «Герз бе доллал мел хиндар гулвелар майдан тІа. Цар дуъ бар юххебиса цІий тІадам Іобеххалца йолча хана Долакха-Юрт лорве. Цул тІехьагІа тІемахоех эггара къаьнагІа волча дезткъа шу даьннача вайнахьа воккхачо саго шурех бизза бола кад лаккха айбир. Эггара хьалха цо къург бир, тІаккха юххе лаьттача, грозненски болхлоех цхьаннега дІабелар цо кад. Грозненцагара хІирий бІухочунга, тІаккха китайски добровольцага а кхаьча, иштта дІахо гобаьккха чакхбаьлар из. Цхьан када чурча шурех къург бир массане а, массанех а вежарий хилар.

ШоллагІча дийнахьа, массане а вошал тоссаш йола моттиг чакхъяьннечул тІехьагІа ихаьчар Долакха-Юрта Серго Орджоникидзе. Цу хьакъехьа шийна дІадийцача бІухоша шура мийнна кад шийна а бахьилга дийхар цо, массане а саина шурех къург бир. Чрезвычайни комиссара гІалгІай юрт лораеш хиннараши вежарий а хиина дІаэттар. КІеззига тІехьагІа окопашка гІолла чакхйоалача хана а вежарий, яхаш, дора цо бІухошца къамаьл: «ЧІоагІа хилалаш вежарий. МоастагІчоа хойтаргда вай Советски Долакха-Юрт яхар фу я!» Хайта а хайтар, дика а хайташ!».

ШоллагІча дийнахьа, шоай толам баргболгах бІубенна я болаш, кІайчар наступлени йолаьльча хана, дорха духьале шоашта хьалхашка эттача, корзагІбаьнна тІехьашкахьа удар уж, шоай салтийи эсарийи дукха декъий а доадийташ.

Казвинский Евгене командагІа хинна цІе курсанташ, кашамашта юхера эггара бехктокхамегІа йолча участкера полицеш а лийца, моастагІчунга бІарг хьа ца лоххийташ тІом беш бир пулеметашца, бомбометашца, йоккхийча топашца. ТІом бе Іема болча грозненски фронтовикаша Шаухалов Жамарзо керте лаьттача гІалгІай рота бІухошца цхьана цхьатарра ала тІалехкар моастагІчоа.

Иштта тІом бе ховш массе тайпара герз нийса тохаш бола нах гІалгІашта мича баьхкаб ца хоаш дукха хьаьккхар кІайбараша.

Деникински командоване эскара керда доакъош тІаэзар Долакха-Юрта, юрт лораеш лаьттарий полицешта аьтта оагІорахьара го тасса йолаелар из. ГІалгІай дошлой группа юстара а кхесса, ТІой-Юрта тІаккхача сихъеннача казакий полко атака йолайир из кІезигагІа болаш йолча долакха-юртахой флангана. Долакха-Юртара байдда дІабаха гІерташ бола нхалнахи бераши боабора деникинцаша, вІалла са ца лоІаш чуеттар бомбаш. Йоккхий топаш. Кхы де хІама дац аьнна хетача дІакхачадир гІулакх. Цу ханна, вІалла дага а доацаш, Вокзалера боагІача наькъа тІа гучадийлхар дошлой. Кхы дІа а хьа а доацаш, шоаш ма боагІа чухьийдар уж казакий мугІарашта юкъе, дІавэр дІа а хьавар хьа а вожавеш. Уж бар Г. К. Орджоникидзес МочкъийЮрта гонахьа лаьттача тІем тІара хьа а ьккха Долакха-Юрта хьахьожаньча Калмыков БатІала черсийбаккхарой отрядацара бІухой. Цар кадай атака хьаллаьцар гІалгІай дошлоша, хІаьта цигга хурдий яьха казакий сотнеш Зилга яхача хІирий юртагахьа удаш яр.

Цlечар селлара чІоагІа еча духьалено дорхьльар деникински командовани. Владикавказ лакха гІерташ хилна инарал Шкуро гІо дехаш вар, хІаьта цу хана 1-ча Кавказски дивизех, Терски казачни кубански пластунски бригадех лаьтта инарала Геймана низ бола колонна гІалгІай юрташта гонахьа кхаттача тІемаша дІахецаш яцар. КІайча эскара командующе инаралашта Геймана Шкуронеи приказ делар: «...Духьале еш йола Долакха-Юрт, ТІой-Юрт, МочкъийЮрт... Іошаьр а е, ондабаьнна мел бола маІа нах боабий дІа а баха», аьнна. ПхелагІча дийнахьа кхы а чІоагІагІа бийкъбелар низаш цхьатара доацаш беш бола тІом. Нагахьа саг дийна ца вусаш турпалхи саина лийтар Грозненски ротацара берригa бІухой, цІе эсараш кийчбеча Владикавказски школерча 180 курсантах 49 мара висанаар, бІарчча дезалаш латаш бовра гІалгІай: даьна уллув воІ, даь-вешийна уллув веший воІ, вешийна уллув воша вожаш летар уж цу тІем тІа. Иштта майра лаьттaш шоай кортош Іодаххар Далгандыкъан Іасолта, Къаршечо, Іадиса, Керама, Иналкъас, хІаьта уж лийтачул тІехьагІа, къизача моастагІчоа топ етта йолаеллар цар йиша Къоазп.

Бийсанна юрта йистерча окопашнара аьттув бола лоэншеш а лийца, меттахьа етташ кІайбараш Іобехкаш вар 46 бІухо. Шаккха а ца социйташ кІанташта яла тІалехкар деникинцашна. ДогІа саина тІаделхача дашо цхьанкха торо хилийтацар цар юрт лорвеф болча вожарда бувсам оттабе. Царни патронаш йиша гІоргда пвош, аьнна, дІаьттар цу хана ихо кІаьки — Джандаров Іаддарахьман, Лячнев Хьасан, Кулбужев Іаддарахьман. Из задани кхоачашъеча хана хьалхара гІалгІай дІамита ши Гаврош нийра. Цхьаннена тІехьа шоллагІвар лещ бовра окопа чу вагІача майрача 46 бІухочох хІаравар. Цхьабакъда, бисараша дорха духьале йора моастагІчуи атанашта. ХІаьта юххейиса патронаш шоай кхоачаелча, дийна виса 5 воккха саг беттарa яьха шалташ бе а ехиа, кІайчар мугІарашта юкъе чухьиддав, «Советски Іаьдал бахьан долаш, тхоай Дзьхе бахьан долаш доврга тхо» яхаш детташ цІогІарa а долаш.

Турпалал гайтача гІалгІай къахьегамхоща юйсбича чІоагІа дегаза хеталу гІалгІашта керте лаьтта гІийртарий, къаьстта а хьалха хиначa эсарий тийша балхаш. ТІема гІулакхах дика ихет аьний шоаех тийша бехктокхаме лостан цоашка дІакларах пийда и нийца, эсараша йоккхий топаш телхайора, цlечар оборонера мела моттигаш моастагІчунга дІиювцар.

ТІом болабеннача кхоалагІча дийнахьа делкъел тІехьагІ, Долакха-Юрт лораеш лаьттарий тІема кхоачам чакхбаьннача хана, юрт дІалаьцар деникинцаша, из йовха а йоагае а болабелар уж. Бийсаиг хІанз паргІат ма даьннадий тхо аьна моастагІашта хийттача хана, Долакха-Юрта деникинцаш салоІаш болча чуийкхай гІалгІай отряд. Баьдача гІолла топраши шалташи етталуш кІезигa леганзар цига кІайбараш, корзагІбаьнна удар уж юртара.

1919 шера 8 феврале керда полк тІа а эт, юха а юрт дІалаьцай кІайбараша. Цхьабакъда, укхаза а ситийна Іе йиш хилапзар цар. Юртарча цхьаболча наха шоай цІеношка кІийленаш а лийца, са дІадаххалца латт лаьрхІар. Иштта пулеметаша цхаралбаьхеи боагабъи бенаб Дахкилганакъаи Бенеи ВІезни. Цхьан цІен подвала чура дов деш дукха кІайгвардейцаш боабаьб ихаь воккхача саго — Акиев МударХьажас, Чемурзиев Батыша, Шибилов Бобе. Деникинцаша цІи техай цІених, цхьабакъда, боккхийча наха дов сацийтадац. Царех шиъ дийна воллашехьа я ваьгав, хІаьта Шибилова вІаштІехьдаьннад кхычахьа гІолла араэккха.

Юрт лораеш лаьттарех дийна бисараш Г. К. Орджоникидзес денначе приказагІа юха тІехьашка баьннаб, хІаьта цхьабараша ТІойЮртарча нахаца цхьана ихы а ди даьккхад моастагІа юхаетташ.

КІайчар дІа а яьха йоагаяьй гІалгІай юрташ. Цхьабакъда, дарегІча маьхах-м хиннац царна из котало. Деникински корпуса командующе инарала Ляхова аьначох, Долакха-Юрта, ТІойЮрта, МочкъийЮрта баьча тІем тІа 2500 салтеи эсари вийнав кІайгвардейцех.

ТІой-Юрта а кхыча моттигашка а деникинцашта яьча дорхача духьалено дикка тІехьадаьккхад Терски область кІайчар дІалоацилгеи дІахо наступлени яра цар укхаза низаш оарцагІдоахилгеи. Цо Советски бІуна новкъостал даьд Астрахана юхе моастагІчоа духьала отта дикагІа кийчо е.

Тийрка йисте лаьттача граждански тІема историена юкъе шоай Советски Іаьдал лорадеш хиннача къахьегамхой деналеи майралеи сийрдагІа долча масалех цаІ ба сийлахь-воккхача Ленина байракха кІела этта къовсам лоаттабеча халкъий доттагІал дохарг ца хилара символ а хиина дІаьттаб Долакха-Юрта баь тІом.

М. МУЗАЕВ,
Нохч-ГІалгІай историе, социологеи филологеи Іилма-тохкама института Іилман болхло.

Коллектив социально дегІаяр

Мах баь наргвоацаш доккхий да хІанзарча хинара советски лаьха толамаш. КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума, 10-гІа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагІча сессе решенеша вай Даьхе экономически социальни дегІайоалаеча, халкъа вахара хьал-торо дІахо нахаддаш лакхъеча керда толамаш дахара йолча йоккхача программаца Іалашбир советски нах.

Бахача наькха материальни хьал-торо тоаяра Коммунистически партеи Советски правительстваи еш йола йоакхо къаьгга хьехьоихаш я цахаддаш дегІаухаш латта пачхьалкхен социальни страховане бюджета расходаш. 32,3 миллиард сом я 1979 шерара пачхьалкхен социальни страховане бюджета расходаш. Цу цифрашта тІехьашка латт юкъерча боарамагІа дегІадоагІа пенсеш, пособеш, иштта кердача Конституце тІа дІаязъяь йола советски сага гарантеш, бокъонаш.

Малгобекски бурув тохара балхий управлене коллективе а хоадам боллаш кхоачашъеш я керда экономически политикеи социальни дегІадоагІилгеи. Тахан чоалхане а геттара бехктокхаме а деккараш кхоачашдеш я тха предприяти: карасрзаю дай-мехка керда бурув тохара оборудовани, 6—7 километр лаьтта кІалхара мехкдаьтта лох. Производительни низаш дегІадоаладелга комплексни хьисапе вІаштІехьдоахаш ца хилча кхоачашдулургдолаш дац уж деккараш. Берригача къахьегамхой балха говзал лакхъяр, къахьегам лерттІа вІаштІехьбаккхар, дешара дента физически хьаьнъалеи къахьегамаш дукхагІа вІашагІарггаозар, керда а дукхагІа пайдане а йола оборудовани балха юкъеяхьар, карасрзаяр, къахьегамхой могаш хилар, цар быта, салоІара йоакхо яр, кхыдараш саина гІулакхаш да уж.

Соахка, духхьал цхьан шера социальни страховане фондера къахьегамхошта 163 эзар сом дІаденнад тха предприятс.

ХІанз тха УБР-е лакхехьара дешар дийша 52 саг, юкъера технически — 137 саг, юкъера дешар дийша 340 саг болх беш ва. ХІаьта тайп-тайпарча дешара заведенешка шоай дешара боарам лакхбеш ва 127 саг.

Цул совгІа, керттерча даьнъе бурув тохара балхаш дерашта хІара шера вІашагІъехи технически дешара лаьрхІа йола коммунистически къахьегама, экономически дешара школаш, кхычараш.

«Грознефть» объединене мел прел дикагІа я Малгобекски бурув тохара балхий управлене ший чотах хьалъяь производствени гІулакх дара база. Мочкъаш тІадоттари-Іодахара деррягача балхашта механизаци яьІ. ЛерттІа вІаштІехьдаьккхад материалашта сборудовани складашка лоаттаелга. Ханнахьа мел эшараш лоаттаду бурув тохара бригадашта. 1979 шера хьа а йица болх бе йолаллейтаи геттара кІоарга бурув тохаш йола 4 установка.

Шоай гІулакх дика ховш бола специалисташ эшаш йола оборудовании хилча з боккхача лоархІаме да болх нийса вІаштІехьбаиха хар. ХІара буровой балха девна тІаьхьожам лоаттабеш, хьалхашка эттача дешаех шин ханнахьа де дезар деш. предприяте хІара звеной къахьегамах хьахиннарий нийса лоархІам беш хилча мера доккхий толамаш доахалаи къахьегаме. 1979 шера план ханал хьалха, 12 декабре, кхоачашъьй УБР коллективо, хІаьта дІь шера план — 1979 шера 10 ноябре, УБР чуйоагІача 13 бурув тохара бригада, 4 цеха, 4 инженерно-технически служба, 53 смена. 12 группаи звенойи коллективаша ханал хьалха кхоачашйир шоай планашта тІанйца деккараш.

Къахьегамхой жилищно-бытовой хьалаш тоадара, культурни гІулакх дара чІоагІа уйла гІайохийт коллективе. Еррига бурув тохара бригадаш, еррига УБР коллектив лерттІа Іалашъю юкъарча кхачанца. ДаьттагІарча № 13 йолча буровое хьалъяьй 60 сага лаьрхІа мел эшар дола городок. Пешкаш, радио, умывальникаш йолаш я еррига нах чубаха вагонаш. ХІама ца эшаш еррига бурув тохара бригадашка, службашка радиош я, деша газеташ, журналаш да, ловза шахматаш я. Иштта телевизораш я массанолча буровойшка.

ДаьттагІа геттара хозача моттиге УБР чотах хьалъяьй салоІа база. Лувча искусствени хьаьнь бассейн хургъя укхаза.

Столови, болхлой юрта боахама продукташца Іалашбара УБР хьалъеш я гІонна болча боахама база. Цига кхе дерга баьцадаараш, сом, кхийола продукташ. Хьалъьннача хий бассейна чу лелаздерга чиъаьрий.

Соахка УБР 40 совгІа саг хилар ван мехкарча курорташкеи санаторешкеи, 100 совгІа саг хиннав салоІача цІеношкеи пансионаташкеи. Дерригех 70 процент совгІа дола рувкъа соцстраха чотах дІа а дохийташ.

ХІара шера эшаш мел барш кІоарца Іалашбу 240 совгІа болча болхлошта сийлал дІае бешалаш. Цига дІадийна хІамаш, йол цІая транспорт тел. Шоашта цІеноши хьалдерашта гІишлой материалаш эцаш, уж чуя машинаш телаш новкъостал ду управлене.

ВІаштІехьдаьнад къахьегамхоша культурни салоІаргдола гІулакхаш. Мехка гІолла еча туристически похода, экскурсеш, салоІара сайренаш, кхыча мероприятеша низ юхаметтаоттабу. Мехьал дІайоахк болхлой. Соахка духхьал цхьан шера 7 эзар совгІа сом дІадахийтад цу гІулакхашка.

А. ЧИЛИЕВ,
Малгобекски УБР профсоюза буровой комитета председатель.

Назрановски трикотажни фабрике хIакале пхо шера план кхоачашъяьй 23 болхлочо. Царна юкъе я хIамаш тега мотористка, коммунистически къахьетама ударник Чилиева Лида. Цо кийчъю продукци дикен тIакдикен мара хилац. Цудухьа Лидас тийга хIамаш цкъа дIаелча юха ца ерзаш дIайохийт.

СУРТА ТIА: Л. Чилиева.
И. ПЛИЕВА сурт.

Пятилетка, тIеххьера шу

ПРОДУКЦИ ЦАХАДДАШ АРАХЕЦ

Фрунзески комбинат — киргизски столица къаьнагIа йола предприяти. Из хьалъяьй 30-гIа шераш доладенначa юххьe. Цу хана денз цкъа шеръяь Iийнац предприяти, хIаьта цо арахеца продукци иттазза алсамъяьннай. Амма комбината цехашна гоггo хет хIанз. Цунца дувзаденна эттад предприятена генеральни реконструкци яра дош. ХIанзлехьа хьалъяьй гIонна йолча помещеней блок, административно-бытовой корпус, 300 моттиг йола столови, унахцIенон пункт.

Реконструкци еш хийций предприяте структура. Хьалха укхаза доахаш дендора, город бIехъяра ихерам сов а боиккхаш. ХIанз из операци киргизски столица спутнике — Токмаке дIайнхьай, цига из лелаю хIайзарча ханарча санитарно - эпидемиологически служба дерригача дIадехарашка хьежжа.

ХIанз кхычахьара хьитIикхухьача бийдалца бу болх Фрунзерча дулха комбинато. Цо оттадаьд комбината хьалхашка дукха къахьегам чулоацача мовхьаш тIадоттарен Iодахарен балхашта механизаци автоматизацин ирах дола массехк дехкар. Рационализатораша яьй контейнерни тележка. Из йотт автоматически, тIаккха рефрижератора чу дIачуют, рефрижератора чура а иштта атта комбината холодильника чу дIачуют. Холодильника чу цкъа чуйолла йиш я йиъ эзар тонн бийдал.

Керттера экономист Маврицкая Галина я комбинат тхона йовзийтар. Эггара йоккхагIа йола цех 75 цIи йола продукци арахецаш йола маршаш дер я. ГIор йоша я ийя, холодильникачура уж дIаувттадеча дIачунхухь доха а данза дола хьайбай бIарча гомаш. Укхаза я балха эггара халагIа йола участок. Хьайба гом бохабера, тIехкаш тIара дулх хьаданккхара говзал ийша ца Iеш. бонкха финически низ а эш. Сиха бу болх Сатыбалдиев Майрабика. Из ва производства ветеран, комбинатерча обвальщикий школа организатор.

— Лакха квалификаци йола обвальщик хилара, — дувц Маврицкая Галинас, — кхаь шерал кIезигагIа йоаначa хана болх бе беза цу моттиге. Новкъа дале а, цу балха механизаци е вIаштIехьадац хIана укх сахьате.

Керттерча дакъе маIа нах ба цехе болх бераш. Цар гома дохадеча дакъага хьежжа, сменагIа цар мулгаша чиндоннх кхаь тоннага кхоачаш дулх.

— Укх отделенера дIабоелалу тха бийдал кхоярак продукце дикал лакхъяран лоаттабу къовсам, — дIахо дувц Маврицкая Галинас — Еррига комбинат хьанийцача чакхдаьннача шера 914 тонн тIакхийттай тха дулха ресурсаш. Из тIакхийттар массехк дакъах латт. Доадаьча хьайбай гомаш тондара гIулакх дикагIа леладе баьнаб обвальщикаш. ДикагIа хиннай марш бу фарш кийчъяра технологи. Оаха юкъедоаладаьд, масала, тIаьда доллашехьа а тух тоссилга, из бахьан долаш кIезиглу довш дола дулха хий. Дукха пайда эц кхача кийчбара тIехкех. Дулх гIорадеш цуна тIерадоал 0,7 процент гаргга дезал. Цудухьа торгови сета гIорадаь дулх лу оаха. ДагадоххарагIа аьлча, из дикагIа да цIенноанонша а.

Дулх лоаттадеча отделенера марш беча цеха машинин отделене долх тхо. Укхаза къахьегараш кхалнах ба. ЙоккхагIа йолча мастера Тылебалиева Мария я тхона производство йовзийтар. Кийчъяьчул тIехьагIа лоха температура а йолош латташ дия бIисеи даьлча фарш формовочни машина тIа йода. Укхаза болх беча кхалнаха спринцеватолашта тIайохи марша тIаехка нордош. педала тIа ког тоIабу, тIаккха марша го кийча хул. ДIахо цунна термически обработка ю.

Цеха коллектив гIерт лакхехьарча сортех йола продукци дукхагIа арахеца. Профессиональни дешар вIаштIехьдаккхар а хьалха латта опыт шерра юкъейоалаяр а бахьан долаш цо хаддакза тIехкхоачашъю планови задаеш.

Iалаьмате дукха нъальсгам чулоацаш болх бар хьалха рогу нийтъяра процесс — дагарца теда дезар дулх. Цехе сона гойтар рогу нийчъе дулх теда ши машина. Уж хьаьйй республика дулхен шурийн промышленноста Министерства проектно-конструкторски бюро болх беча наха заводa рационализатораша цхьана. Царех цхьан машина пхийтта болхлочо бергбола болх бу.

Комбината коллектив шерагара шерага дукхагIа арахец пельменеш. ДIадахача шера 1700 тонн арахийцар уж. Шерлуш латт консервай производство а. Уж дIаухийт СибарегIеяк Гаьнарча Малхбоалени районашка. Чакхдаьннача шера арахийцар 40 гаргга цIи йола 26 миллион условни банка.

Комбинате я, башха йоккха еце а, геттара боккхача лоархIаме подразделени. Из я медицински препаратий цех. Цун начальника Токтосунова Рыскана дувц:

— Оаха арахец консервировании медицински желчь, пепсин, гематоген. Кийчлуш да нерда препарат — пепсидол арвлеца.

Дулха комбинате, дакъа ерригача предприятешка а санна, цIенхашта тIахьожам лоаттабу арахецача продукцена. Наделей хIара парте химико - бактериологически анализ ю. хIаьта иштта дегустаци а ю. Каста талхача продукташта, масала, кхехкабаьча марша, дегустаци ю юкъарчал доацаш цехе уж торгови сете а общепита предприятешта а дIаяхьийталехьа. Консервашта дегустаци ю кийчъяьчул тIехьагIа пхийтта ди даьлча. Цар дукхагIа долча тайпашта дикала Знак еннай, ца талхаш йоаккха ха пхо шерага кхоачаяьй.

Дикал лакхъяра лоаттабеча къовсама керте латт производственно - ветеринарни тIахьожама лаборатори. КIигагIа цкъазза гуллу дегустационни зале комбината, дулхен шурийн промышленноста Министерства балхахой, СССР Госстандарта Республикански управлене специалисташ юкъе а болаш йола комисси. Тхьаь иц балл йолча системах пайда а эцаш, цар бу продуктай дикала тIехьара хоадам.

Пятилетка чакхиоалача шера комбината арахецаргъя 44 миллион сома мехьа продукци. Реконструкци яь яьлча цунах хургья республика дулха промышленноста эггара йоккхагIа йола предприяти.

Аркадий ПАЛЬ,
АПН корреспондент.

ДIаяхача замах юхедисараща-лира къовсам

Балага вуга гIулакхаш

Сихха хуьцалуш латт тха юрта сибат. Назрановски районерча ТIой-Юрта укх тIеххьарча шин шеран ах шеран харжархой наказех хьалдаьд быта цIа, укх шера болх бе доладурдола 300 моттиг йола ахиан кинотеатр, 100 совгIча цIагIа туйиллай газ, жагIа билла тоаьяй юкъера лаьрхIача 10 километр хилал йола улицаш, хьалъе нолаьй баракъаш дутта моттиг йола бани. Отталь юрта культура цIаьн берий бешн хьалъяра проектно-сметни документаци. Хьалъе йолагIойолаш я универсам, юртбоахама продуктай тика, кхы йола культурно-бытовой гIишлош.

Юрта хIара цIагIа свет, радио, дукхагIбарий телевизораш я. Нагахьа дезал бац тха юрта массехк газет, журнал ца яздеш. хIара пхелагIвар юрта библиотеке дIаяз венна ва. Нагахьа дезал бац юрта цIеннагIа цаI е шиъ саг дешаш воацаш.

Иллеца оалаш да: къонахчарна массанахьа а вайцига никъ лу, боккхийчар массанахьа а вайцига сий ду. Цунна масал доаладе мегаргдолаш ба Зурабов Атабе Iаьлий дезал. Ше пенсионер ва из. Бакъда, шийна беза болх-ы битанзар. Кантышевски бувзама отделене начальника заместитела болх беш, общественни балхаца дизза дакъа лоацаш, юрта бахача наха де а доагIаш сий деш ва из.

Iусмана Тамарецa (сесагаца) цхьана цо ший дезале хьалкхебаьб боккъонца бола советски гражданаш. ВоккхагIйола воI — Махьмад лакхера технически дешар а дийша хIанз Назрановски «Электроинструмент» заводa директор ва. Иштта лакхера дешар дийша ваьнна партийни болх беш ва шоллагIвар — Муса. КхоалагIвар а болх беш ва Орджоникидзерча мехка комбината снабжене отдела начальникалла. ХIаьта йехкарий Любан Розин педагогически институт чакх а яьккха шоай юрта школашка хьехаш ба. Цу тайпара дезалаш тахан дукха ба ТIой-Юрта.

Революци хилалехьа дагадоха а тарлургдирий къега гIалгIачоа ший бераш, къаьстта а йаIигаш, лакхера дешар дийша хургъа аьнна? Дерригача хIанзарча дика мел дараш вай дехкарилла да Коммунистически партена, Советски Iаьдала. мехко, дерригача къахьегама дунено санна вай республико а укх шера ваьча дийнахьа дена 110 шу дизара цIеи деззеча сийлахь воккхача В. И. Ленина.

Вай парте, Советски правительства керттерча гIулакхех цаI да советски наьха йоакхо елга, цар вахара хьалторо лакхъелга. Цар бIубенна дуг советски халкъ сийрдача кхоаненга — коммунизмага.

Вай кагирхошта, дерригача советски наха хьалхашка ба сийрдача вахарга бода бокхха никъ. Вакълар аьлча, халахте а цу новкъа хIана нийсъм лу деш. къахьега кердa вахар хьалде новкъарло еш дола дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш. ХIаьта шоаш боккъонца бола халкъа «патриоташ» лоархIаш болча уж тIехьадиса хIамаш хьаллоаттадераша телхаду советски законаш, урдош дахар, пхьенаш лехар, мехкарий удабар. дукха истиi кхувлар санна дола харцахьа хIамаш хьаллувцаш мога а деш.

Дукха зуламаш хоал иола цу дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхех, къаьстта пхьенаш лехарах. Кхыча къамашта юкъе хьалха хинна а Iазапе во гIулакх хиларах тарра дIаккхесса а да из. Пхьабола тIехьабиса нах ца лаьрхIача зуламе гIулакх хиларах тарра вайнала а дIаккхессад пхьа лехилга. Вай республике, районе, юрта ди тIехьа кIезигагIа хул из Iадат хьаллоацараш. Пхьа лехара гIулакхах доала зулам кхета а даь дукхача хана денз юкъе лаьтта моастагIал дIадоакхлаш кхьенн дитар дукхачар.

Тахан цхьаьца бахьанца юкъе этта къовсамаш халкъа Iаьдалга, судага гIолла къоастадеш ба дукхагIбола вай нах. Дунен тIа эггара нийсагIа долча советски законаша кIал кIийле йитанц пхьенаш лехар санна долча дIаяхача замах юхедисача Iадаташта.

Цхьабакъда, вай хана а моттигаш нийслу цхьаболча вайнахьа дезалашта цар доккха во тIадахьаш. ЧIир лехилга сих денна болча цхьаболча наха халахетараш эттача дезалашта юкъе цIур а бохкаш бIарччача тайпашта юкъе доиха моастагIал доллаш дукха моттигаш нийсъеннай. Иштта нийсделар ши бер вIашагIлатара дош хьалсовса а даь Назранерча БузуртановгIарпен АрапиевгIарпен юкъе нах боабеш хинна дов. Цудухьа шоай боахамаш а, дита кхелха дIабахар царех цхьабараш.

Миштa доагIа а ца ховш во дера тха юртарча ТоршховгIари ЕвкуровгIари дезалашна. Ши Iамига саг вIашагIлатара тIагIолла дIадоладелар, цхьа саг а вуйш дIа-юха къаьстар уж.

Вайна юкъера хIинз а дIадоалаш дац иирча гIулакх — саг йодаяр бахьан долаш ЗурабовгIарпен МанкиевгIарпен юкъе дов хинна чIоагIа хала хет юртахошта. Шишша а оагIонна доикха зулам даьлар цу гIулакхах.

Йо! йодаяр бахьан долаш юкъе дов эттад ТеркиевгIарпен БековгIарпен. Уж тоабе гIерташ хиннай района а юрта а общественни организацеш. Хетачох дIадаьша Iадаташ хьаллоаттадерех цаIий хила беза массаза а вIашагIовзаре бахача царна юкъе цIур бехнараш. Долча бесса аьлча, юххера а шоашка юха кхоачаргIола эгIазло а юкъе ехнар.

Коммунистически моралаца тарлуш дика традицеш Iаьдалаш да вайнахьа. Царех да хьаша тIаацар, воккхагIчун сий дар, доттагIал лорадар, ший деша да хилар, вIашиа гIо-новкъостал дар. дукха кхыдараш.

Цхьабараш уж диц а деш пачхахьа хьаллоацаш, лоамарошта гIайгIа тIакхухьаш хинна во хIамаш юха дийнде гIерт. ХIаьта царна дукхьала вай бакхха беза къаман дика мел дараш, советски керда обрядаш, традицеш наха юкъе шерра дIадоаржадара болх. Цу тайпара къамаьлаш хилар дезалашта, тайпашта юкъера пхьенаш. кхыдола тIехьадиса во гIулакхаш бахьан долаш нийсденна харцахьа хIамаш дIадахара решени яьча дукха ха йоаццаш ТIой-Юрта хиннача сходе. Сходо хержар юртарча наха сий деш волча 13 сагах латта комисси. Юрта сходи решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабергба цо.

У. ДУДАРОВ,
ТIой-Юртарча юрта Совета исполкома председатель.

ДОЗАН ДЕКЪАРА

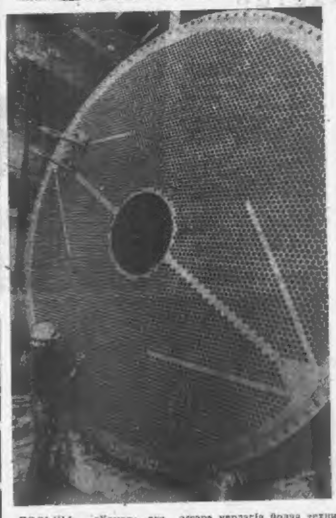

ПОЛЬША. «Хемар» яхи химически оборудовани арахецача Польски промышленни объединене марка дукхача мехкашка дика йовзаш я. Кхыйолча комплексни объекташца цхьана цо экспортагIа дIаухийт шекара заводаш, хIаьта деш-буси 6 эзар тонн бийдал чакхъяккха торо а хулийт цар. Уж я лакха механизаци автоматизаци йола, эггара кердагIа йолча техникаца кийчъяь предприятеш.

«Хемара» эггара йоккхагIйола заказчикаш — Советски Союз, Венгри, Болгари, кхыйола социалистически пачхьалкхенаш.

СУРТА ТIА: шекара заводашта оборудовани еча «Хемар» яхача завода цехе.

ЦАФ—ТАСС сурт.

Социалистически мехкашкара хоамаш

ВЕНГЕРСКИ КЕМАШ СИБАРЕГIАРЧА ХИШ ТIА

Будапештерча Венгерски кемаш деча заводе укх шера Советски Союза хьаергья хIаране ши эзар говра низ бола додача хи тIа лела ихи толкач-буксир. СибарегIарча хиш тIа лела лаьрхIа кийчъяь я уж. Шоаш дика долга хьахайта кема вай мехка хьаухийт 1967 шера денз. Чакхдаьннача шера советски заказчикашта хьаелар бIоалагIа йола буксир. Цу кемаша рулевой управлени йоаца караваиаш лелаергъя. ХIаьта каравина деррига а дIоахал 300 метрага дIаккхача йиш я. Буксира башхалонех цаI я цо дизельни доагор доагадаь а ца Iеш, кема тIа оттаяьча установка тIа дIоахдаь хьатела йаьха дарегIа дола деза лаьтта цун доагаде йиш хилар. ХьатIийоагIача пятилетке — 1981—1985 шерашка — венгерски кемаш дераш цу тайпара йола 42 буксир е лерхI Советски Союза.

(АПН).

* * *

ХИЙН ФОИ ЦIЕНА ХИЛИИТАР ДУХЬА

Промышленность сихха дегIаахарца а юрта боахама химизаци ярца а дувзаденна гонахьара среда лораелга Болгаре керттерча декхарех цаI а хиина дIаэттад. ВорхIлагIча пятилетке фо, хий, лаьтта лорадара шозза дукхагIа ахча хьахийцад чакхъяьннача пятилетке хийцачул. Къаьстта терхам тIабохийт нокхача промышленни централашта Софи, Перника, Девия — гонахьара атмосфера лораяра.

Вахара средах дола дош къоастадеча юкъейоагIа промышленни отходех пайда эцарах йола бIарчча комплекс. Масала, пайда эца лерхI 250 эзар кубически метр шелхехи опилкехи, дахчан кхыча отходех. иштта пайда эцаргба йIовхала станцешка боагабаьча кIорах юхейисача онъарах а. ДIакъайла цикл а йолаш, хих пайда нйбу предприятеш дукхагIа хиларца. Болгаре халкъа боахаме доадеш дола хий 150 миллион кубометр кIезиглургда.

Мехка итташ хиш цIенду станцеш я. Iаьржача форда чу хиш Iочуухийта предприятеш йолча алхха Варнеи Бургасеи цу тайпара 30 станци хургья. Iаьржа форд лорабара а кхыйола экологически проблемаш къоастаяра а болгарски специалисташа советски коллегашца цхьана къахьег. 22 советскии 11 болгарскии институтаикарча Iилмахоша цхьана болх бу целлюлозно-каькатa, химически заводаша Iочуухийта бIеха хиш, кхыйола дукха а проблемаш къоастаяра керда методаш лохаш.

(АПН).

* * *

КIОРА МЕТТА ЧА

Югославе житница лоархI Воеводинах. Лакха хьувкъам лу укхаза дIадийначa кIиво, хьажкIаша, кхыйолча культураша. Амма хIара шера 4 миллион тонн гIадамаш, миллион тонн кIи ча, миллион тонн совгIа гидуаргий чIегIаши кортолгаши отходе дIаух. Механизаце воеводински Институте инженераша йIовхала энерги йоаккхача царех пайда эца лаьрхIад. Цар лаьрххIа яй хьабир кIор е мазут ца доагадеш, лаьтта леладарах хьаьнина отходаш йоагаергйолаш. Югославски специалисташа чот техача йиъ килограмм чаво цхьа килограмм чIоагIача доагоро лур миссел йIовхал лу.

(АПН).

* * *

ЮРТА БОАХАМА ПЕРСПЕКТИВАШ

Монголе экономике юрта боахам лелабелга керттера гIулакх да. 1990 шу хьатIаккхаччалца оттаяьча перспективни плано из дIахо а динамично дегIахувла лерхI.

ХIаьта хьайбаш леладара эшаш дола доакъар укх гаргарча пятилетке юкъера лаьрхIача шера эггара кIезигагIа доаккхе а 50 процент алсамдаккха лаьрхIад.

ЧIоагIа терхам тIаухийтаргба племенной болх тоабара. Керттера лостам хургба моттигерча фух долча хьайбай продуктивность айелга, племенной фермаш а специализированни боахамаш а хьалдергда. селекци еча айхха цхьана балхаш дергда советски Iилма-тохкама организацешца.

Перспективни плано лерхI иштта юртбоахама продукци алсамъяккха, эггара хьалха эрий дада лаьтташ карадерзадеш юртбоахама культурай хьувкъам айбеш. Алхха укх гарггарча пятилетке карадерзадергда 327 эзар гектар эрий даьда лаьтташ, цигача хьалъергья ворхI госхоз.

Ирригационни программага хьежжа 1990 шу хьатIанхоачаш хий дехкаш дола лаьтташ 101.1 эзар гектарага дIанхоачаргда.

(АПН).

Афгански репортаж

«ОАХА ДIАЛУРГДАЦ ТХОАЙ ЛАЬТТА!»

Пакистана доазонна 75 километр гаьнача Нангрихарски провинце центр йолча Джелалабад тIахьежача тара а яц афгански контрреволюци эггара чIоагIагIа тIагIертача моттигех цхьаннена. Йоккха я базар, сихбенна кхашка шоай балхаш деш боахк дехканаш.

Алхха къулбехьен Iаьржа бийса тIаеча города цу а воих мийиге етта йолаю топаш. Уж ба, хIаранеца массехк саг а волаш йола группаш а нъ, города бахархой кхерабе, уж унзара а баьта уйлах бохабе гIерташ шоай иирча гIулакхаш леладу террористаш. Амма моттигерча партийни организаце тIема доакъошцен халкъа милицен цхьана де мел дезар ду, город сатийна ялара эца хьалаш Iалешдара.

— Ас дехар ду, — йоах тхога Афганистана Халкъа-демократически партен (НДПА) Нангрихарски провинциальни комитета секретара Саигвр Махбуба, — американски империализмо, китайски шовинизмо, пакистански военщино регнона кхыча реакционни режимашца цхьана шоаш тха мехка Афганистана Демократически Республикана (ДРА) духьала леладу агрессивни гIулакхаш совца ца дараш совгIа, кхы а совдоахаш хилар дерригача дуненга дIакхайкадар. Империалистически державай планаш тIаерзаь я къулба-малхбоалеигахьарен малхбоалеигахьарен провинцеш ДРА дIахоадае. Цхьабакъда, оаха лаьрхIа да тхоай лаьттан хIара метр лорае, ший мукъагIара Афганистан моастагIашка ца екъийта. Тхона дика дов Советий Мехка истори, хов граждански тIом лаьттача шерашка чурча контрреволюцена а империалистически державай арахьарча агрессена а духьала оаш къовсам миштa лоаттабаьб. Из къовсам ба тхона даххена гIулакх миштa де деза, революце идеалашта мел тешаме хила деза хьахьокхаш дола масал.

— НДПА провинциальни а города а комитеташа город лораеш а контрреволюционни бандашта духьаларча операцешта, юкъе дакъа лоацаш а йола партийни гварде отрядаш. Укх деношка, масала, оаха лаьцар 90 бандит, шин бIаь совгIа тайп-тайпара дола кхыча мехкий герз, хIаьта иштта ракеташ, минаш, гранаташ а йоахаш. Лоткъам эцаш бандиташа дийцар контрреволюционни бандай гIулакхашта лостам луш американски пакистански советникаш ба отрядашка яхаш. Пленнешкара даьккхар кхыча мехкий а моттигерча а валютах доли дукхха ахча. ХIара налетах, хIара вийнача афгански патриотах кIезига ахчаш телац бандиташта контрреволюци хьалхьеераша — американски, китайски, царна таррача кхыча мехкий спецслужбаша.

Къоначча республикацара эгIазал сов йоккха йолча контрреволюционерий бандаша дуненах догдиллача аххача наха мара леладергдоаца вандализма гIуланхаш леладу. Джелалабада гаьна йоацача Хадда яхача моттиге тхона бIаргайтар къаьнарча буддийски культура музей, долча бесса аьлча, цунах юхедисараш. Цу музей чу ядаш хиннай цхьан хана цу мехка баьхача наьха дика культа хIамаш. Музейна чу лилхача бандидаташа йохаь, йисар дIайихьа хIалакьяьй къаьнарча культура хIамаш чулаьтта моттиг — кагьяй статуяш, пеша тIа хинна барельефаш — оахкамаш деш кередаь мел хиннар.

Пакистански территоре тIара леташ йола бандаш совцаш ца хилар бахьан долаш юрташка бахача дукхача наха хьакхайкадаьд республика Iаьдал шоаш дешаца меттел гIулакхашца а хьаллоацаш хилар. Митрани яхача юрта бахача наха, масала, афгански эскара тIема, дакъа шоайцига кхачача заявлени йир, самооборона отряд хьогге а хьа а яьй шоаш. юрта чуена хинна йоккха йоаца банда йоха а яьй. ХIаьта дIахо йодача хана а бандиташта духьала къовсам лоаттабергболаш а да тхо аьнна. Цу тайпара масалаш кIезига дац.

Провинце партийни комитете а моттигерча тIема гарнизоне а къамаьлаш дачул тIехьагIа, тхона тойтар бандиташкара лаьца герзи пропагандистски литературеи. Укхаза яр американски автоматически топаши ракеташи, китайски патронаши цига яь автоматаши чуйола яьшка, английски топаши Iалаьмате дукха пропагандистски литературеи. Цига яр листовкаш, газеташ, журналаш, плакаташ — дерригa американски долларехи английски фунтехи пакистански типографешка непатоха йиш мел йола хIама.

Ю. ВОЛКОВ.
АПН спец. корр.
Джелалабад—Кабул.

Iилмех практикех

МИКРОБИОЛОГИ—ЮРТА БОАХАМЕ

Юрта боахам дIахо дегIабоалабара дешаш дийцача КПСС ЦК июльски (1979 шера) Пленумо оттадаьд. юртарча къахьегамхошта хьалхашка керттера декхар — мехка тешаме даар-малари юртбоахама бийдалц лоаттаяра цун дерригa доакъош массе оагIорахьара а цхьатарра а дегIаухалгеи цар эффективность лакхъелгеи Iалашдар. Из декхар кхоачашдара тIадерзадаь балхаш деш ба тха института Iилмахой а.

Юртбоахама микробиологи — Iилма дикка къона даькъа, амма цо тахан а тIехьа йоагIаш йола моттиг лоац мехка халкъа боахаме. Цунца дувзаденна да гонахьара Iалам бIехдара, лаьттан беркат совдаккхара, культурни бацьовгIай хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъяра лоаттабеча къовсаме цаьха толамаш.

Тха институт — юртбоахама микробиологе дакъе керттера центр. Цо координаци ю мехка 50 гарггача специализированни Iилма-тохкамий учреждений балха.

Тха института Iилмахоша дунен тIа эггара хьалха чакхдаькад лаьттан тайпарча тIагIолларча тIоаний биодинамикен цар дикал лакхъяра даькъера микроорганизмай лоархIами тахкара тIадерзадаь балхаш. Берригача мехка яйзай иштта тIерча тIоана микрофлора составн хьинари.

Хьоанала боарам тайп-тайпара болча лаьттан тIоанашкарча азота микробиологически трансформацена тохкамаш даро йиш хилийтай кхо миллион совгIча гектара тIа органически азотнии удобренеш схнилга практически юкъедоаладе. Из бахьан долаш Нечерноземья кхашка шера экономически эффект 10 миллион сом гаргга хилар.

Доккха дакъа лаьцад тха института Iилмахоша РСФСР Нечерноземья зоне юрта боахам дегIабоалабеча. Эксперименташ чакх а яьха хьаьяй бобови культурай хьувкъам лакхбе лаьрхIа йола резоторфин яха клубеньковн бактерей керда препарат. Из юкъейоалаяро тIатох 2 — 4 центнер гектара йолаш сои люпиней ялат, клеверен люцернаи хьувкъам 6 — 10 центнер совбоакх.

Лаьтта леладара интенсификаци яра хьалашка севообороташ нийса лелаяра бокха лоархIам болаш да тайпарча юртбоахама бацьовгIаш лаьттан тIоана микрофлорана ю влияни йовзар.

Институте оттаьй лаларашхьоеча хIамашта дукъала отталуш йолча боамбепен ялата культураштен сихха селекци йитача лакха эффективность йолча препаратий производства технологи. Мехка селекционни централ хIанзлехьа йизза Iалашъяй вертонсоца. КIезига хIама карагIдаьнадац Iилмахошта микробиологашта лубоволокнисти бацьовгIаш промышленносте чайхъяхара микроорганизмаех пайда эцилга вIаштIехьдоаккхача. Масала, гетен волокнои йотаяра процесс сихъю препарат пектолитин промышленни производстве дIайийцай.

Микробиологаша предложени яьй шоаш хьаь АМБ (торфоперегонни грунт) яхз бактериальни препарат бацьовгIаш лелаеча юкъейоалаеяьна. Цо йиш хулийт бацьалари продукци хьалха хьаьлийта а хьувкъам 15 — 20 процент лакхбе а. Цу тайпарча грунта хIара тонно 26 гаргга сом совйоакх боахама доход.

Тха институтага я дехкаццa - цицхолгашцен зуламеча насекомашцен къовсам лоаттабара йола микробиологически средствашкийчъяра приоритет а. Царех дукха средствашпрактикана юкъейихьай. Къайла грунт йолча а хIамаш дIайийнача майдашка а бактероденцидах пайда эцаро, масала, шерашера 10 миллион сом гаргга пайда лу. Цул совгIа, цу препарато йиш хилийтай дукха ядохимикаташ кIезигагIа юкъенхувла.

Хьайбашта лаьрхIа консерваци еча доакъарий уж дилача хьайбай дегIамех дIалетаргйола хIамаш совълхар санна йола лоархIаме проблема а лелаю тха институто. Отталь доакъара силосни лободлара технологи силосоване препаратаца Iалашъяй 50 миллион тонна совгIа йола лаьттах хьатIайоалла бийдал.

Белгалдаккха безам ба са социалистически содружества мехкашкарча Iилмахошкара тхоай Iилма технически контакташ тIеххьарча шерашка шерагIа а тайп-тайпара а хинна хилар. Оаха цхьана ду дукхха препараташ, юрта боахама зе деча хIамашца къовсам лоаттабара методаш йовзара тIадерзадаь балхаш. Масала, тха института Iилмахоша Чехословаке энтомологе институтаца цхьана эксперименташ ю керда препараташ насекомашта мел Iаткъ хьожаш. Венгре Iилман учрежденешца яьча шин оагIон соглашене кIийлен тIа оаха Iомаю клубеньковн бактерей частни генетика. ДагадоххарагIа йолча, СССР хьалий цу бактерей дунен каталога юкъеяза Iалаьмате йоккха коллекци.

Айхха контакташ тоссеннай тха Болгареи Румынеи дукхача тхоайчунна тара йолча институташца. Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхех доккха беркат доал микробиологена карагIдаьнарех социалистически мехкий юртбоахама производстве пайда эцара.

Олег БЕРЕСТЕЦКИЙ,
биологически Iилмай кандидат, юртбоахама микробиологе Еррига-союзин Iилма-тохкама института директор.
(АПН).

Сийлахь-йоккхачу Къалан 35 шу дизарга

Воронежски лаьтта вӀашагӀкхетар

I степена Дай-мехка орден синача Воронежен областех хилар ветераний пехотинций вӀашагӀкхетар. Иза хетадаьдар Сийлахь-йоккхачу Котален 35 шу дизара. Хьаьшашта юкъе бар цӀи хезза бола советски военачальникаш — Воронежски фронта штаба начальник хинна Советски Союза Турпал, эскара инарал С. Иванов, Советски Союза шозза турпал, эскара инарал И. Гусаковский, Советски Союза Турпал отставкера инарал-полковник И. Кузовков, Советски Союза Турпал отставкера полковник Ф. Зинченко...

Цига вӀашагӀкхийттараш хилар областерчу фабрикашка, заводашка, колхозашка, совхозашка, школашка, институташка. Массанахьа цар беседаш йора советски бӀухой турпалахи къонахчалахи, Советски Эскара доакъойн подразделенейн денадерча сийлахьчу традицех.

Хьаьшийн тӀема ветеранаш тӀаьццаш Воронежски лаьттарча городийн юртийн къахьегамхоша, царна дийцар шоай производственни толамех, иттлагӀа пятилетка чакхйоаллача шера задачеш кхоачашъярах.

СУРТАШ ТӀА: 1. Сийлахь-боккхачу Дай-мехка тӀема ветеранаш Хохольски райове вӀашагӀкхийттача.

2. Котало яхача майда тӀарча монумента юхе.

В. КОЖЕВНЕКЕН
И. ЗОТИНЕЙ
сурташ.
ТАСС фотохроника.

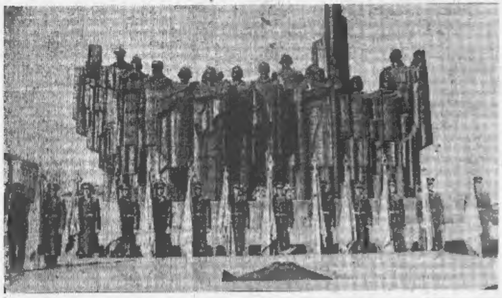

КУЛЬТУРЕИ ВАХАРИ

УНИВЕРСИТЕТ ХЬАЙИЙЛЛАЙ

Хьалхара дешара шу да Абхазски пачхьалкхен университете, мехка 67-гӀа йолча университете. Цу кердача вузе ректорца Грузински ССР Ӏилмай Академе член-корреспондентаца Анчабадзе Зурабаца къамаьл ду АПН корреспондента.

Ӏаьржача форда йисте улача курорте ваха командировка кхоачилга аьттув ба. Малх а хьешаш, экзотически Ӏалами тӀехдина пляжаши йолаш салаӀа моттиг йолча субтропически Сухуме массаза а раьзя волиш вода. Бакъда, укх наькъагӀа кхыча бесса бӀаргаяйра сона иза...

Йоккха йоаца справка. Сухуми — Грузински ССР чуйоагӀача Абхазски автономни республика столица. Абхазе 16 Ӏилма-тохкама учрежденеш я. Царех цхьаяраш доазол дехьа а йовзаш я. Укхаза массехк лакхера а лаьрхӀа юкъера а дешара заведени я. ХӀанз шийн пачхьалкхен университет а я Сухуме.

500 эзар саг вахача регионе да из деррига а. ГӀаьна йоацаш Тбилисски, Еревански, Бакински, Краснодарски санна цӀи хеза университеташ яле а, цул совгӀа юкъерча школера арахеца дешархой вай мехка йолча моллагӀача 870 вузе деша бахе бокъо йле а, хьайийллай из.

...Абхазе исторе овлаш къьаьнарча заман чу долх: цун территори цивилизаци дӀайолаенна цхьа кхувра ба. Абхазски этнос дӀайолаенна а дегӀаухя а эзараш шераш даьннад. «Абешлех» (абхазех) лаьца дувца дӀадолалу къаьнарча ассирийски памятникашкара (вай замал хьалхара XII—XIII бӀаьшерашка) легендарни болча аргонавташа дошо хьонса бола ихахка лочкъабаьча йовзаш йолча Колхиде кхаьчалца. Античностагара, римски императораша укхаза правителаш хьежабаьча хьнагара юкъерча бӀаьшерашка кхаьчалца. ТӀеххьара а, шийн лоӀамагӀа Российски империях дӀа а кхийтта (1810 шу) укх лаьтта Советни Ӏаьдал оттадалца (1921 ш.).

1922 шера декабрь бетта Грузински ССР дакъа санна Абхази СССР юкъеера, 1931 шера Гуржий ССР-а чу а йоагӀаш, автономни республика хилар цох.

ХӀанзарча Абхазе дукхача къамех бола нах бахилга исторе ше ниисдаьд. Цу йоккха йоацача кавказски республике абхазаш боацаш гуржий, ярмалой, эрсий, хӀирий, магрелаш, абхазинаш бах — деррига а 40 совгӀа къам.

Цох лаьца дийцар соне кердача университета ректора Грузински ССР Ӏилмай Академе член-корреспондента профессора Анчабадзе Зураб Викторовича. Аз цига лаьккхача хана цун кабинете дукха нах хьачу а ухар, ара а бувлар, ректоро хала а довцаш, кӀезигагӀа дале а, ише меттала къамаьл доре. Эрсий мотт бувццашехьа а хийцце абхазски бар юкъебовлабори, абхазски метта тӀара гуржий, абхазски, мегрельски метташ тӀа воалар. Из дацар цунца къамаьл дераьшта эрсий мотт — вай мехка къамашта шоайла бувца мотт ца ховлга. Анчабадзе безам бар хӀаранеца цун наьна меттала дувца.

Университет хьайийллар Гуржий Компарте ЦК-ан партера Абхазски областной комитетен инициативагӀа. Из мероприяти юкъейоагӀа автономни республика экономически а культурно а дегӀаяхулара йолча кхыча мероприятешта. Цу юкъе доагӀа къаман телевидени хьаелга, «Апшколи апстазаарей» («Школеи вахари»), «Аԥсны азер» («Абхазе искусство») яха журналаш арахецилга, дукха кхыдараш.

Педагогически институтадарда тӀа хьахиннача кердача университето юкъерча школана лаьрхӀа хьехархой кийчбелга дӀахо хьоргда. Цул совгӀа, укхаза кийчбергба Ӏилман болхлой, вузий преподавателаш, халкъа боахама отраслешта эша тайп-тайпара специалисташ.

— Тха дешара заведени шийн башхало йолаш хилар, — дувц ректора, — укх тайпара да: цкъа-дале, кхыча университетел тӀех оаха кийчбергба университетски йоацача цхьайолча профилий, специалисташ, масала, дошкольни кхетам балара йолча педагогикахи психологехи е художественни графикаи черчени специалисташ.

ШозлагӀа дале, къамии воккх университеташка шин меттала — шоай къамаши эрсийи — мара хьехац. ХӀаьта тхо долча кхаь меттала хьех. Тха кхоалагӀбар — гуржий, союзни республика мотт ба. Иштта «дукха метташ» хилар — тоъал чоалхане гӀулакх. Масала, хьалха цхьа преподаватель тоъаш хиннача, хӀанз кхоъ эш. Бакъда, шин меттала хьехаш бола педагогаш кӀезига бац тха. ХӀаьта кхо мотт хоараш — вагтахьа саг.

Университете, — дӀахо дувц профессора, — 320 хьехархо ва, царех ахаш хӀана бац аьнна доктора е Ӏилма кандидата Ӏилман степенеш йолаш ба.

— Мишта я цар социальни а къаман а состав?

— ДукхагӀа бераш — 60 процент — болхлоий ахархойи никалаш ба. 40 процент — гӀулакхерча наьха бераш. Укхаза деша багӀача кагирхоех ахаш юртара баьхка ба. Студенташта юкъе 35 процент абхазаш ба. Вож контингент — Абхазе дукха къамош дахаш хилар хьахьо кхаш. Хайна санъердиг да, преподавателий къаман состав а цу тайпара йолга. Абхазе бола студенташ хӀара шера дукхагӀа хургба, аьнна хет сона: цкъа-дале, абхазашта-тӀа дукхагӀа хул республике, шозлагӀа-дале, шин мехка университет хилча хьахестаргахьа кхычахьа дӀахьа безам бараш кӀезига хургба.

— Керттера малагӀа проблемаш хьалхашка латт шоана?

— Аь, уж шортта я. Хоаш да, университет дешара заведени хинна ца Ӏеш, Ӏилман а заведени йолга. «Вузовски Ӏилма» чӀоагӀа аиделга, юкъарчал а доацаш, халкъа боахаме а культура а из юкъехьолга — номер цаӀ йола декхар. ШоллагӀа дар — из, хетаргахьа, профессорско-преподавательски состав. Кердача специальностешта дӀадех керда педагогаш хулга. Масала, юристаш тоъац. Хьагучох. Абхазе боккхий Ӏилмахой беха беза тха. ДӀахо йодача хана тхоайбараш а хьалкхебарга дог доах оаха. КхоалагӀа дар — помещенеш ца тоъалга. ХӀанз вай чудола хоза здани пхи эзар студента лаьрхӀа яц. ХӀаьта керда университетски комплекс хьалъоь аьлча изза хургба уж.

Валерий ПРУТ,
АПН спец. корр.

Маркаша дувц

АФРИКА ТУРПАЛА СИЙНА

Укх шера 20 шу дуз П. Лумумба цӀерагӀча халкъий доттагӀала Университета. Из хьоаллаво къьиге тешаш дар вай парти правительство — шоай портамукъаьлени социальни прогрессе дукха къовсам поаттавеча халкъашта гӀо-новкъостал дарах йоаа В. И. Ленина идеяш ватаро деррагӀа чакхйоаташ хилар.

Тахан из университет мехка йоашагӀйолча Ӏилма - педагогически центр цаӀ я. Цига дешаш ба Азен, Африкан, Латински Американ 100 совгӀа мехкара студенташ, аспиранташи стажерашш.

Халкъий доттагӀала университет хьаеллар СССР почто белгалдаькхар 1960-ча шера ноябре лаьрхӀа цунна зетаь марка арахецарца. Цул тӀехьарча шера январе дуньене эзар йортамукъьача Конго республика (хӀанз Заир республика) премьер - министр Патрис Лумумба вийна вар. Деррига дуней миллионаш болча къахьегамхоша П. Лумумба верг вий кхайкаяйр империализмана. Шийн халкъа ираздиче ветарв дукха лира къовсам поаттабаьча П. Лумумба цӀи дахман а сийрда латтийта, аьнна, Советски правительства цун цӀи тиллар халкъий доттагӀала университетах. ХӀаьта 1960-ча шера араьннача марка тӀа «Халкъий доттагӀала университет» яхача дешашта типографски хьесапа тӀатехар «П. Лумумба цӀерагӀа. 1961», аьнна.

Советски халкъо П. Лумумба чӀоагӀа сий дераихы цхьаьнха тешал да 1961-ча шера цун сурт тӀадола марка вай мехка арахецар. Цунна хетаь почтови миниатюраш арахийцей кхыча мехкашка а — Монгольски Халкъа Республика, Египта, Гане, Гвинее, Мали, Мароко, Сейшельски гӀайренашка, кхычахьа. Укх шера Африка халкъо турпал П. Лумумба ваьча сийнехьа дена 55 шу дуз.

П. МИНАЕВ,
ВОФ Нохч-ГӀалгӀай республикански отделене председатель.

ШУГА ХЬЕЖАШ Я ГЕОФАК

Мича гӀоргва деша

Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч - ГӀалгӀай пачхьалкхен университете естественно-географически факультетах хьа а къоастаьб, 1974 шера географически факультет хьайийллай. Цо кийчбу «Географаш. Географе преподавателаш» специальность йола нах. Из факультет яьккхар городашкарча а юрташкарча а школашка бола бе йиш йолаш ва. Конкурсни экзаменех чакхбаьнначарех 50 саг очни 50 саг заочни деша дӀаэц географически факультете.

Укхаза доаккхача пхе шера студенташа кӀоаргга Ӏомаю марксистско - ленински теори, экономически а физически а географи, педагогика, психологи, школе географи хьехара йола методика. Цул совгӀа, физико - географически а экономико - географически а Ӏилмай циклах йола массехк спецкурс Ӏомаю. Спецкурсаш еша каст-каста бех боккхий Ӏилмахой. Иштта, М. В. Ломоносова цӀерагӀча Московски, Ростовски, Кубански, Саратовски, Воронежски, мехкарча кхыча университеташкара Ӏилмай доктораш, профессораш ух вай университете.

Факультете шин кафедра я — цаӀ экономически шоллагӀа яр физически географе. Экономически географе кафедре студенташа Ӏомаю СССР а кхыча мехкий а экономически географи. Иштта Ӏомаю промышленность, юрта боахам, къахьегама ресурсаш, транспорт, кхыдар мехкарча районашка дӀа мишта нийсдаьд.

Экономически географех йола специализаци чакхъяьккхача студенташта школе географи хьийха ца Ӏеш, болх булургба проектни а Ӏилма - тохкама а институташка, планови органашка.

Физически географе кафедре студенташа Ӏомаю СССР а материкий а физически географи, лаьттан географически чкъор хьахилара законаш, ландшафташ хьахилара а дегӀаахара а закономерносташ. Физически географех йола специализаци чакхъяьккхачоа могаргда юкъерча школе, физико - географически комплексни йолча экспедицешка болх бе.

Географаш кийчбеча йоккха моттиг дӀалоац практико. Иштта, студенташ мохк бовза гаьнне дӀа-еа ух, педагогически, производственни практикаш чакхйоаш. Хьалхара шин курс чакхъяьлча студенташ хул метеорологи, геологи, гидрологи, йовзара, геоморфологе, физически а экономически а географе практике.

КхоалагӀчех йиълагӀчен курсашка бола студенташ производственни практике ух. Цар шоаш Ӏомаьчча объектех фактически материал гулъю, «аренашкарча хьалашка» экономически географе объекташ (городаш, юрташ, колхозаш, промышленноста отраслеш, юрта боахам, транспорт, кхыдар) Ӏомаю.

Физически географе Ӏомаю тайп - тайпара йола физико-географически явленеш — ландшафташ, рельефаш, гидрографически сеть, географически зонаш, кхыдар.

Производственни практике болча хана гулъьча материалах язбаьча курсови балхах преподавателаш кулгал а деш, студенташа защита ю. Дийша воалача хана язбеча дипломни балха ларде а юж иштта гулъяь материал. Наггахьа студента боккъолуш хул дипломни болх яз а баь, цунна защита а ца яйташ, пачхьалкхен экзаменаш дӀаяла.

ПхелагӀча курсашкара студенташ ухийт шин бетта йолча педагогически практике. Школе дешара заятеши классни кулгалхоша беш бола политико - кхетама болхи чакхбоах цар.

Университете дешача хана студенташа дакъа лоац вузе беча Ӏилман балхаца. Иштта, экономически а физически а географе Ӏилман кружокашка цар тайп - тайпарча темаех лаьца докладаш, кхыдола балхаш ду.

Университете болх беш а общественни профессеш Ӏомаеш йола факультет. Безам болчо укхаза караерзаергья шоллагӀа йола професси — туризма инструктор, фотограф, пионерски балха методист, кхыяраш.

Географи дукха езараш, лаьттан сибат довзи безам бараш оаха хьех тхоай географически факультете деша.

В. БОКОВА,
Л. Н. Толстоя цӀерагӀча Нохч - ГӀалгӀай пачхьалкхен университета географически факультета декан, доцент.

ВУЗий КЕРДА ПОЛОЖЕНИ

СССР Лакхерчеи юкъерча лаьрхӀа йолчеи образовани Министерства чӀоагӀъьи 1980 шера вузашка дӀаэцара правилаш.

Укх шера вузий дийнахьарча, сайринйарча, заочни отделенешка дӀаэцаргва миллион совгӀа саг. СССР Минвузе ТАСС корреспондентага баьча хоамагӀа, деша дӀаэцара правилашта юкъедихьача тӀатохараша тулоац «Лакхера школа дӀахо дегӀайоалаярен специалисташ кийчбара дикал лакхъярен хьакъехьар» ча» КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцамгара хьадоагӀаш дола декхараш. Кердадараш юкъедахьаро лерхӀар — сихха дегӀаухаш дола халкъа боахама доакъош лакха квалификаци йолча кадрашца диззагӀа Ӏалашделга.

Кхы тӀа а льготаш енкай дошо медаль а йолаш школа йистемьнкхача кагирхошта а хӀаьта иштта тӀехдика дешарах диплом а долаш юкъерa лаьрхӀа йолея юкъера профессионально - технически дешара заведенеш яьхарашта а. Цар боккъо яьнай металлургически, горни мехкдаьтта доахачей, газови промышленноста, гӀишлошъяра, транспорта, юрта боахама, мехка халкъа боахама кхыча керттерча доакъошта чӀоагӀа дефицитни йолча специальностанта конкурсни экзаменаш йоацаш вузашка деша баха. Уж льготаш вгӀац Москван, Ленинграда, Киева вузашка а хӀаьта иштта Закавказья союзни республиканни Молдавен лакхерча дешара заведенешка а заявленеш дӀачутергӀолча абитуриенташта.

ЧӀоагӀа дефицитни йола специальносташ Ӏомае болкача а юкъерча образованех долча документа тӀа юкъера балл йиъне ли ахане ли лохагӀа йоацача а наха профилирующа дисциплинашта цӀи экзамен дӀалу. БаркӀнел кӀезигагӀа йоацаш баллаш яьха абитуриент вузе дӀаэц. ХӀаьта, наггахьа санна цу предметех цхьаннеиа цо «нхоъ» оценки йоаккхе, вож юхе мел йиса экзаменаш дӀаяла еза цун.

Къаьстта уйла тӀаяхийтай Сибарегӏенна, Къилбаседена, Гаьнарча Малхбоалена, РСФСР Нечерноземни зонана лакха квалификаци йола кадраш кийчъяра. Цигарча промышленноста, гӀишлошъяра, транспорта предприятешта, совхозашта, колхозашта бокъо еннай цӀераш льхача регионий (Москвагарен Ленинградагарен дӀайнкхача) вузашка чӀоагӀа дефицитни йола специальносташ Ӏомае шоай стипендиаташ яхийта, цар балха стаж ца а къердаш.

Правилашта кхы а ӀотӀатеха хӀамаш да юртбоахама специальносташ Ӏомае дӀачуэцари хьакъехьа. ЧӀоагӀа дефицитни йолча юртбоахама специальносташ Ӏомаеча деша дӀачуэц дукхагӀча дакъе массаза а юрташка баха абитуриенташ. Вузий заочни отделенешка юртбоахама специальносташ Ӏомае конкурс йоацаш балха профилагӀа деша дӀачуэц юкъера лаьрхӀа йола юртбоахама дешара заведенеш яьха а колхозаша, совхозаша, пачхьалкхен кхыча юрта боахама предприятеша институте хьожабаь а бола нах.

XXII Олимпийски Ловзараш хулаш хиларца дуваленна хиийцай спортивни яхьаш хургйолча городий вузашка деша баха экзаменаш дӀатела хана. Москве, Таллине, Минске документаш дӀайдергда 20 июнера дена 31 июле кхачалца. ДӀачуэцара экзаменаш хургья — Москвен Таллинен — 20 августера дена 10 сентябре кхачалца, Минске — 10 августера дена 25 августе кхачалца. Хьалхарча курсерчар занятеш дӀаиолаергья Минске — 5 сентябре, Москвен Таллинен — 15 сентябре.

Белгалдаьнна доагӀа олимпийски городашкарча вузашка деша дӀачуэцара кхыча городашкарча кагирхошта дийхха цхьаькха хӀама хургдоацилга. Абитуриент шийн мукъагӀа ма моллагӀа а шийн дего къоабалъеш йола дешара заведени харжа. Цунца цхьана Москверча хӀара вузо студенташ дӀачуийбергба общежитешкарча моттигий дукхалга хьежжа. СССР Минвузо кхыча городашкарча абитуриенташта могаду шоашта хьашт долаш йолча вуза общежите моттиг йий хьалххагӀе а хьожилга.

Москверча дешара заведенешка деша болхарашта 15 августе дена мара тергьаш общежитеш. Цудухьа мах тӀа а оттабаь хьалххагӀе а почте гӀолла Ӏодахьийта деза деша ваха дӀачулуш дола документаш.

Москван заочни институташкен вузий заочни отделенешкен кхыча городашкара кагирхой 1980 шера мае-августе деша дӀачуэцара болх столица доазонел араьхьарча филиалашкен дешара-консультационни пунктишкен хургба. Деша дӀачуэцара экзаменаш хоаттаргӀолча моттигех ханийн хьакъехьа шоаш абитуриенташка хьалххагӀе а хоам бергба вузаша.

ДЕШАРХОЙ КРУЖОК

Итт шу ха я Грозненски педагогически училище «Атеист» яха драматически кружок йола. Цун кулгалхочо С. Н. Климовске дувц:

«Атеист» керттерча дакъе училищерча атеистически клуба балха гӀоиа вӀашагӀъелла я. Цо кийчъеш йола инсценировкаш клуба заседанеш тӀа дувцаш долчун иллюстраци яра я. Оаха гойт атеистически темаех йолча моттигерча драматургий пьесаш тӀара доакъош.

Цхьайолта сценареш дешархоша вноаш а уттаю. Царна ларде лувшараш вай республика вахаре боккъонца хинна хӀамаш да. Иштта хьахилар «Безаме жинашн Зулайна яхи йоккха саги», «Хьамид-Хьажа», «Тамашие верзар» яха а кхыйола а сюжеташ. Цунца цхьана драмкружока репертуаре я «Макка ваха командировка», «Даьла гӀод» яха инсценировкаш, тайп-тайпарча фаьлгий, басней, стихотворений инсценировкаш. С. Бадуева «Бешто», «ПаьтӀамат» яхача пьесаех бӀарча спектаклаш оттае лерхӀаш а ба кружока доакъошхой.

Уж дика тӀаийбу училища дешархоша санна, дукхача кхыйолча моттигашка а. Цкъа ма дукхаза а кхаб уж шоай агитбригадаца цхьана республика районашка. Иштта, Урус-Мартановскийн Советскийн районий къахьегамхошта цар яйтай «Макка ваха командировка», «Даьла гӀод» яха инсценировкаш. Цар хьинаре дакъа лаьцар шоаш хьоашалгӀа биййхача Грознерча № 20 йолча школа дешархоша кийчдаь атеиста кӀира чакхдоаккхача.

Т. КУВАТОВА.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

29-ча МАРТА

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Халхарий зал. Политически иллей хьажар. 9.00. Халкъий ДоттагӀаль майда тӀа хургда духовой оркестра концерт. 19.00. Болх беш хургья «Оригинал» яха дискоклуб.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 15.00. 3—10-ча классай дешархошта дола «Болх бе а дахь а гӀо ду вайна иллеш» яха иллей цӀей. 16.00. Ӏалам деррадера университет. «Сомий гаьнеш йоӀилга» яха лекци. 18.00. Книжкаш дезарий клуба заседани.

КИМ цӀерагӀа клуб. 17.00. «Дезали школен» яха лекци.

30-ча МАРТА

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Киноленинина. 19.00. Болх беш хургья «Оригинал» яха дискоклуб.

Н. К. Крупскайа цӀерагӀа культура Дворец. 14.00. Болх беш хургда «Къона ленинхо» яха кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре. «Илли» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 10.00. Болх беш хургья «Буратино» яха игротека. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатре хьокхаргда «ГӀуйран гургазаш» яха художественни фильм. 15.00. «Вай баьццара иразъ» яха устни журнал.

КИМ цӀерагӀа клуб. 19.00. Шахматехи шашкехи йола турнир. 14.00. Болх беш хургда «Сийг» яха берий кинотеатр. 17.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Грозненски мехкдаьтта техникумо дӀахойт укх шера 1 апреле дена 1 июне кхаьчалца деша 8-ча 10-ча классай дешархошта подготовительни курсаш хьаеллаш хилар.

Подготовительни курсашка бола беш хургба опыт йола хьехархой, цар новкъостал дергда деша отташ дӀалуш йолча экзаменашта дешархой толамие кийчбера.

Подготовительни курсашкарча заматей хьакъехьа ца хаттар хатта укх адресагӀа: гор. Грозный, улица Клары Цеткин 14/53, № 222 йола кабинет, телефон: 2-63-09, хӀара дена 9 сахьат даьлча дена 17 сахьат даллалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ӀуЙранара гимнастика.
9.00 — «АБВГДейка».
9.30 — «Шоана, дай-ноаной!».
10.00 — Концерт.
10.30 — «Спортлото» тираж.
11.05 — «Кхетбаьккараш». Фронтовой доттагӀий клуб.
12.20 — «Тха адрес — Советски Союз».
13.00 — «Шун дехарца вӀашагӀкхетараш». Передача дӀахь политически обозреватело В. П. Бекетова.
14.00 — «Эрмитаж». «Эрмитажа цӀа».
14.30 — Кердадараш.
14.45 — Берашта. «Бьацара кад» яха телевизионни художественни фильм. А. Гайдара повестагӀа оттадаьд.
15.45 — «Дешара го».
16.30 — «Дуней халкъий кхалама».
17.00 — «БӀаргагушлар — тешал калаздар».
18.00 — М. Глинка. Концерт.
18.05 — Политически обозревателя Л. А. Вознесенски къамаьл.
18.35 — «Капитана Врунгелаца хиннараш». Телевизионни мультипликационни фильм. 13-гӀа сери.
18.45 — МаслагӀа студи. Передача дӀахь политически обозревателя Б. С. Зорина.
19.45 — «Иллеца вахаре гӀолла». Ерригсоюзни телевизионни конкурсий лауреатий а дипломантий а концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Концерта дӀахододар.
22.55 — Спортивни гимнастиках йола Дуней халкъашта юкъера яьхаш. Йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏилма популярни фильмай программа.
9.00 — «Эрсий мотт».
9.30 — «ӀуЙранара почта» яха музыкальни программа.
10.00 — «Шахматни школа».
10.30 — «Вай беш».
11.00 — «Хаххар ду РСФСР заслуженни артисткас Л. Куликовас.
11.55 — «Ӏилмай вахар».
12.25 — «Кинолюбителий клуб».
13.30 — «Са мехка салте». Сийлахь-боккхача Котален 35 шу дизарга.
14.00 — «Письмо яздар саг вацар» (гӀалгӀай меттала).
14.30 — Документальни фильм.
14.45 — «Искусство дуней чу». Ю. Долгова хьалхе (нохчий меттала).
15.25 — Л. Толстой. «Власть тьмы» яхача произведенегӀа оттаь фильм-спектакль.
19.00 — «Спортивни гимнастиках йола Дуней халкъашта юкъера яьхаш».
19.30 — «Кинозрителя спутник».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Могашал». Ӏилман-популярни программа.

21.00 — П. И. Чайковский. Концерт.
21.40 — «Ха хьежаш». Телевизионни художественни фильм. 1-гӀа 2-гӀа сереш.

30 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зарядка а дӀаевта!».
9.00 — СССР халкъа армалашка халкъараша.
9.30 — «Гурглы бетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх деш вай».
11.00 — «Могашал». Ӏилман-популярни программа.
11.45 — «ӀуЙранара почта» яха музыкальни программа.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Ашарий киоск».
14.00 — «Вечный зов». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 12-гӀа сери.
15.20 — Документальни фильм.
16.20 — «Шун кхехкаташна». Музыкальни программа.
17.00 — «Кинолюбителий клуб».
18.00 — «Дуней халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Мультфильм.
18.55 — Музыкальни программа.
19.40 — «Советски Союз доазол декъарча хьаьший бӀаргашца».
19.55 — Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизарга. «Петроград» яхача телевизионни документальни фильма премьера. «ЙуррийттаргӀа шера Октябрь...». 2-гӀа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Балетах альба.
22.00 — Спортивни гимнастикагӀа йола Дуней халкъашта юкъера яьхаш. Йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Документальни фильмай программа.
8.30 — «Иман пал СССР халкъа артиста Н. Петрова» яха фильм-концерт.
8.55 — «Паькъашка аьгрим боашш дӀа-хьа лелар».
9.25 — «ДукхагӀа — дикагӀа долла товараш».
9.55 — «Хьайбай дуней чу».
10.55 — «Асхониша Павлакхеча». Фильм-концерт.
11.55 — Спортивни класс.
12.30 — «Шоана, дай-ноаной!».
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов».
15.15 — Берашта лаьрхӀа передача.
16.15 — «Нальчик». Телевизионни документальни фильм.
16.30 — И. Ольшанский, Н. Ольшанский. «ДӀахкича дзеной бутт». Телевизионни художественни фильм. 2-гӀа сери.
18.00 — Футболах йола СССР кубок.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
20.30 — Спортивни гимнастиках йола Дуней халкъашта юкъера яьхаш.
21.00 — Концерт.
21.40 — Художественни фильм.

РАДИО

29 МАРТ

6.40 — «Жа лелаярий бехктоаккхе хаь». Корреспонденци (нохчий меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.20 — «Сердало» газета обзор.
7.25 — Ашараш.
7.30 — Хоамаш.
8.20 — «Къонал» яха радиофуреж (эрсий меттала).
10.00 — «Дега лоӀамагӀа» (гӀалгӀай меттала).
11.00 — Концерт (эрсий меттала).
11.40 — «Ильича хетадаь мугӀараш». Литературни передача (гӀалгӀай меттала).
14.30 — «Сага ниялахаш хьахилар». Очерк (эрсий меттала).
16.00 — «Кавказа вахар» (эрсий меттала).

Хоаттам

Тахан республикен Грознен гӀолла хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилеи фегара температура республике 8—13, Грозне 11—13 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делхаш цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилеи фегара температура бийсана 1—6, дийнахьа 7—12 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктонхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культуре — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00132. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1634.